

BONDSBERICHTEN 2008

Verantwoording van het gevoerde beleid
en verslag van de activiteiten in 2008

BOND TEGEN HET VLOEKEN

Spreken met respect

Een uitgave van de
Stichting Bond tegen het Schenden van
Gods Heilige Naam

april 2008

INHOUD

	pag.
• Inhoud -----	2
• Jaarverslag 2008 -----	3
• Financieel jaarverslag 2008 -----	23
• Jaarverslag 2008 Onderzoek- en Publicatiefonds-----	26
• Overzicht protesten 2008 -----	27
• Overzicht assortiment materialen -----	43
• Overzicht werkgroepen -----	46

Foto omslag:

De burgemeester van Den Helder onthulde op zaterdag 20 september 2008 langs het veld van voetbalclub HCSC te Den Helder het 200^e voetbalbord van de Bond tegen het vloeken.

Jaarverslag 2008 Bond tegen het vloeken

1. Bestuur

Het bestuur bestond uit de volgende personen:

ds. A. Prins (voorzitter), drs. P. Akkerman (secretaris), A. de Graaf (penningmeester), ds. W. Bos, mw. Majoor M.A.H.C. van Dalen, mr.dr.s. J.P. de Man, mw. A. Roest, mr. C.G. van der Staaij en dhr. D.J. Stellingwerf.

Het algemeen bestuur vergaderde vier maal en het dagelijks bestuur eveneens vier maal. In de algemene bestuursvergadering van 22 april werd besloten de heer D. Stellingwerf te benoemen als bestuurslid van het algemeen bestuur. De vergadering van 22 april was de laatste vergadering waarin de heer R. van de Poll, de scheidend directeur, aanwezig was. In dezelfde vergadering was de aantredend directeur, de heer T.E. Bor, aanwezig voor kennismaking. Op 30 mei heeft de heer Van de Poll zijn taken officieel overgedragen aan de heer Bor.

Op de bestuursvergadering van 22 april gaven de ereleden H. van Rossum en E. Bos acte de presence. Na afloop van de vergadering werd een gezamenlijke maaltijd genuttigd in restaurant De Goudreinet in Veenendaal. Daarbij waren tevens de bureaumedewerkers aanwezig.

2. Wisseling van de directie

Op 30 mei nam directeur Van de Poll afscheid van de Bond, hij maakte gebruik van de VUT-regeling. Gedurende 22 jaar was hij werkzaam voor de Bond. In die periode groeide de Bond uit tot een volwassen organisatie met 30.000 donateurs en 30 werkgroepen, over het land verspreid. Nieuwe activiteiten werden ontwikkeld, het voorlichtingswerk op de scholen werd een belangrijk onderdeel van de dagelijkse werkzaamheden. Het bestuur bood de scheidende directeur een afscheidsreceptie aan in partycentrum Coelenhage te Wezep. Tijdens een druk bezochte receptie werd door de voorzitter met waardering en dankbaarheid gerefereerd aan het vele werk wat de heer Van de Poll heeft gedaan voor de Bond, hetgeen werd onderstreept met een mooi afscheidscadeau. De directeur sprak ook zijn dank uit aan allen die op enigerlei wijze betrokken zijn bij de Bond, maar bovenal ging zijn dank uit naar God, Die hem de kracht en wijsheid gaf om het werk te doen.

3. Beleid, visie en ontwikkelingen

De heer Van de Poll schreef een actueel beleidsplan voor de jaren 2007-2010. De kernomschrijving voor het beleid van de Bond in de komende jaren is: bestaande activiteiten en kwaliteit professionaliseren. Voor de nieuw aangetreden directeur, de heer Bor, is dit de belangrijkste opdracht die het bestuur hem meegeeft.

In de afgelopen jaren is hard gewerkt aan het opzetten en ontwikkelen van nieuwe beleidsterreinen; vrijwilligerswerk, scholenwerk en de Vloekmonitor. Voor de komende periode is het zaak om deze nieuwe loten aan de bondsboom te gaan consolideren. Concreet betekent dit dat er in de

komende jaren speciale aandacht moet worden gegeven aan de kwaliteitsverbetering van deze nieuwe terreinen. Tegelijkertijd moet worden gewerkt aan de uitbreiding van het aantal donateurs. Dit is nodig om de financiële draagkracht van de Bond structureel te vergroten.

4. Bureau

Het bureau van de Bond tegen het vloeken is sinds 2000 gevestigd aan Landjuweel 46 in Veenendaal. De Bond maakte gebruik van de begane grond en de eerste verdieping (circa 200 m²), terwijl de tweede (bovenste) verdieping werd verhuurd aan de Bond van Medewerkers in het Notariaat.

Het personeel bestond uit de volgende personen:

- De heer en mevrouw D. van Bennekom: zorg voor de wekelijkse schoonmaakbeurten van het bureau
- De heer G. Gijsbertse, fulltime coördinator werkgroepen
- De heer C. Hazeleger, fulltime scholenwerker voor het basisonderwijs
- De heer J.G. van der Kraan, fulltime scholenwerker voor het voortgezet onderwijs
- Mevrouw E.M. van Leusden-Mulder, parttime medewerkster leden- en financiële administratie
- Mevrouw J.C. Oskam-de Jager, parttime medewerkster aanvragen en bestellingen
- De heer R. van de Poll, fulltime directeur tot 31 mei 2008
- De heer P. Smit, fulltime medewerker voorlichting en publiciteit
- Mevrouw J. Westland-Zeeman, parttime medewerkster ledenadministratie
- De heer T.E. Bor, fulltime directeur vanaf 1 mei 2008

Het Bondsbureau kreeg het eerste half jaar regelmatig assistentie van de heer Rien Doeser te Veenendaal. Als vrijwilliger werkte hij regelmatig een halve dag. Hij hield zich voornamelijk bezig met het scholenwerk: het maken en bevestigen van afspraken voor gastlessen in het basisonderwijs.

5. Activiteiten

A. Voorlichting

Presentaties

De Bond is vele malen uitgenodigd om voorlichting te geven. Er werden presentaties gehouden voor clubs, kerkelijke gemeenten, catechisatiegroepen, vrouwen-, jongeren- en ouderenverenigingen. Deze werden verzorgd door vrijwilligers en werknemers van de Bond.

In totaal werden in 2008 57 presentaties gegeven. Zij werden verzorgd door:

dhr. P. Smit (13), dhr. G. Gijsbertse (8), dhr. K. Hazeleger (8), mevr. P.J.P. Aarnoudse-Geluk (7), mevr. T. de Pater-van Vliet (5), dhr. W. Vervat (4), ds J.H. Dekkers (3), dhr. J. van Oostende (2), dhr. C.G. Bouman (1), dhr. S. van der Kraan (1), mw. C.A. Mateman samen met dhr. A. Moerman (1), dhr. R. van de Poll (1), dhr. T. Potstra (1), dhr. B. Sinterniklaas (1) en dhr. M.W. Struik (1).

De presentaties die door de werkgroepen zijn georganiseerd, zijn niet opgenomen in de hiervoor genoemde aantallen.

Toerustingsdag

Op zaterdag 8 maart vond voor de vierde maal een toerustingsdag plaats. Aan deze dag namen 32 vrijwilligers deel. Gastspreker in het ochtendprogramma was ds. D. Heemskerk uit Genemuiden, voorzitter moderamen van de Hersteld Hervormde Kerk. Hij hield een inleiding naar aanleiding van Zondag 36 vraag 99 en 100 van de Heidelbergse Catechismus. Het middagprogramma bestond uit de workshop 'wervend schrijven', geleid door dhr. B.A. den Hartog, docent Nederlands te Veenendaal. Het thema was: hoe benader je je doelgroep met een wervende brief die, kort en krachtig, de ontvanger motiveert voor het doel waar het om gaat.

Stands

De Bond presenteerde zich op een aantal evenementen met een stand.

Werkgroepen verzorgden standpresentaties op diverse regionale evenementen.

De werkgroepen Apeldoorn en Nunspeet/Elspeet waren medeorganisator van de Gortelse Dag (zie voor meer info www.gortel.com). Dit grote evenement trekt jaarlijks duizenden bezoekers. De netto-opbrengst van deze dag wordt verdeeld tussen de basisschool 't Mosterdzaadje en de Bond.

Bij andere landelijke gelegenheden werd een standpresentatie verzorgd vanuit het Bondsbureau. Dit was het geval bij de Gezinsbeurs Wegwijs, de EO-Jongerendag, de beurs Naar Buiten, de EO Nederland Zingt Dag en de Open dag Radboud Universiteit Nijmegen. Vele vrijwilligers hebben zich daarbij ingezet als standmedewerker.

B. Scholenwerk

"Vloeken, scheldwoorden en schuttingtaal lijken tegenwoordig tot hun normale woordenschat te behoren", zo luidt de veelgehoorde klacht van leraren over het taalgebruik van hun leerlingen. De gastlessen en het materiaal van de Bond tegen het vloeken zijn dan ook zeer welkom. Op veel scholen voor voortgezet onderwijs zijn de lessen een vast onderdeel in het jaarprogramma. Diverse basisscholen vragen na enkele jaren opnieuw gastlessen aan. Hieruit blijkt dat men de lessen waardeert en op prijs stelt.

Basisonderwijs

Spreken met respect, zo luidt de ondertiteling bij het logo van de Bond tegen het vloeken. Respect voor de Schepper en ook voor Zijn schepsel. Deze ondertiteling is tevens de kern van de vele gastlessen die jaarlijks worden gegeven op tal van scholen.

De lessen en de materialen zijn een welkome aanvulling op het bestaande lesaanbod, geven diverse leraren aan. Lessen over het terugdringen van vloek- en scheldgedrag vinden plaats in het kader van de Bijbelles, maar passen ook goed onder thema's als sociale vaardigheden, burgerschapskunde, omgaan met elkaar, overdracht van waarden en normen etc.

Op een groot aantal scholen vormen de lessen een vast onderdeel in een bepaalde jaargroep. Ook zijn er scholen die de lessen na enkele jaren laten terugkeren in meerdere groepen. Andere onderwijsinstellingen betrekken de hele school bij een project over 'taalgebruik', waarbij soms ook een ouderavond georganiseerd wordt.

Mailing basisscholen

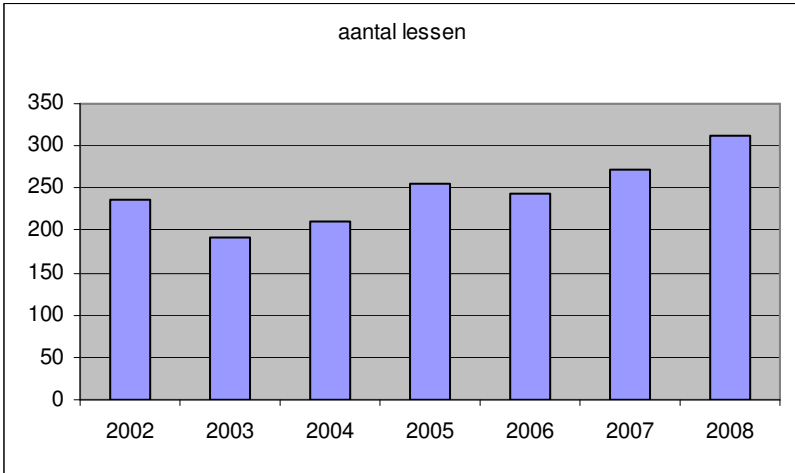
In september 2007 ontvingen de scholen in Friesland, Drenthe, Flevoland en Limburg een folder over het scholenwerk. In 2008 zijn dan ook met name scholen in de genoemde provincies bezocht. In september is een mailing verstuurd naar alle scholen in de provincie Noord-Brabant.

Primeur

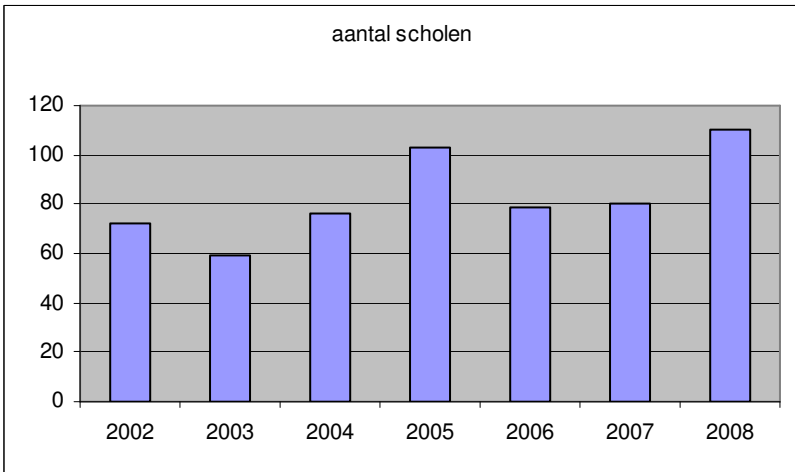
Op 18 januari 2008 was Kees Hazeleger, scholenwerker basisonderwijs, voor het eerst te gast op een school buiten onze landsgrenzen. Het betrof de Openbare Van Asbroeckschool in Jette, een voorstad van Brussel. De school heeft tevens het bordje 'Taalbewuste school' ontvangen.

Aantal gastlessen en bezochte scholen

In het basisonderwijs zijn 313 gastlessen gegeven. Het aantal bezochte scholen bedroeg 110. Dat is een nieuw record sinds de start van het scholenwerk in 2001. Het aantal klassen dat we met de gastles bereikten, overstijgt het getal van 313, omdat op verschillende scholen de presentatie aan meer groepen tegelijkertijd gegeven werd. Met de gastlessen voor het basisonderwijs zijn in totaal circa 11.000 leerlingen bereikt.

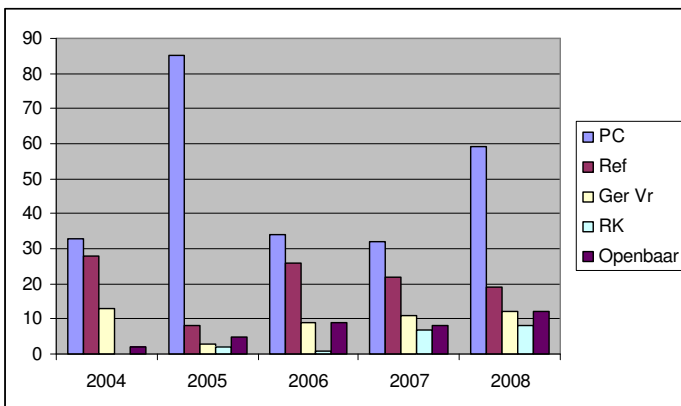
Overzicht aantal gastlessen vanaf 2002

Overzicht aantal bezochte scholen vanaf 2002

Signatuur bezochte basisscholen

De bezochte scholen zijn door de jaren heen voor het overgrote deel van protestants-christelijke signatuur. De laatste jaren is wel een stijging te zien van het aantal bezochte Rooms-Katholieke en openbare scholen.

*Overzicht signatuur bezochte basisscholen vanaf 2004
(pijlers staan steeds in de volgorde van de legenda)*

	2004	2005	2006	2007	2008
Prot.- chr.	33	85	34	32	59
Reformatorisch	28	8	26	22	19
Geref. vrijgem.	13	3	9	11	12
Rooms-kath.	0	2	1	7	8
Openbaar	2	5	9	8	12

De exacte getallen van de verschillende soorten scholen

‘Poets je taal’-contract

In de gastles stond het thema ‘Poets je taal’ centraal. Na de les ontvingen de bovenbouwleerlingen het gelijknamige verwerkingsboekje. Zo’n 1700 kinderen ondertekenden een contractje, waarmee ze beloofden hun best te doen om geen lelijke te gebruiken. Als tegenzet ontvingen ze van de Bond een ‘Poets je taal’-tandenborstel.

Lesbrieven

Er zijn 781 exemplaren van lesbrief de *Krant van Tom* besteld.

Borden

Het bordje ‘Taalbewuste school’ wordt met name ingezet op scholen voor voortgezet onderwijs, maar ook basisscholen hebben er belangstelling voor. In 2008 vroegen tien basisscholen het bordje aan.

Het schoolpleinbord (afmeting 83 x 118 cm) met de tekst 'Hou 't fijn op het plein. Vloek niet, scheld niet' werd door zes basisscholen aangevraagd. Met de borden en bordjes geven de scholen het signaal af dat men het probleem van ruwe taal serieus wil aanpakken.

Ouderavonden

'Hoe breng ik mijn kind waarden en normen bij? Hoe moet ik reageren als mijn kind vloekt? Deze en andere vragen komen aan de orde op ouderavonden die de Bond op scholen organiseert', zo luidde de aanhef van een artikel in het septembernummer van de nieuwsbrief *Kort & Bondig* over de ouderavonden die de Bond op scholen verzorgt. Op drie basisscholen werd een ouderavond over *'ruw taalgebruik, thuis en op school'* gehouden.

Kaartenacties

De wenskaartenactie die in 2007 startte in het kader van het 90-jarig bestaan van de Bond tegen het vloeken, kreeg in 2008 een succesvol vervolg.

Elf scholen deden mee aan de actie. In totaal hebben de leerlingen voor € 23.310,70 aan wenskaarten verkocht. Een aanzienlijk deel daarvan komt ten goede aan het werk van de Bond.

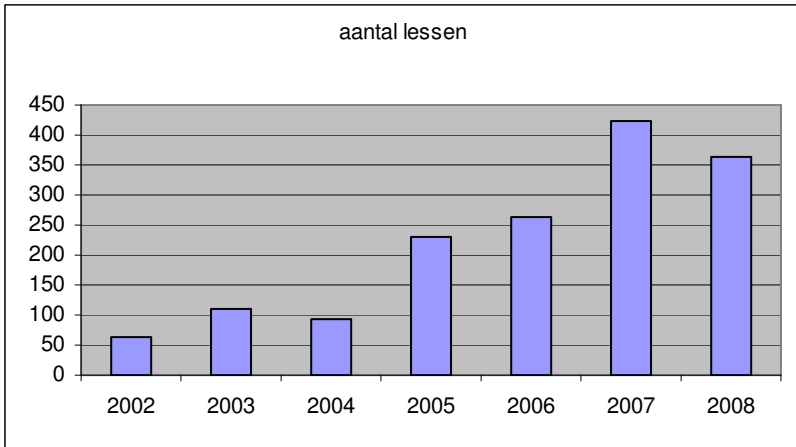
Overzicht van de deelnemende basisscholen, waarvan de opbrengst in 2008 is ontvangen:

plaats	school	bruto-opbrengst in €
Stavenisse	Rehobothschool	4147
Streefkerk	School met de Bijbel	3228,70
Barneveld	Prins Willem Alexanderschool	5668,80
Heerde	Oranje Nassauschool	300
Bergentheim	GBS Casper Diemerschool	1500
Papendrecht	Augustinusschool	1284,20
Bunschoten-Spakenburg	Groen van Prinstererschool	981
Oosterwolde	Basisschool De Wegwijzer	1225
's Gravenpolder	Julianaschool	1925
Nieuwleusen	GBS De Planthof	1210
Zoetermeer	Wilhelminaschool	1841

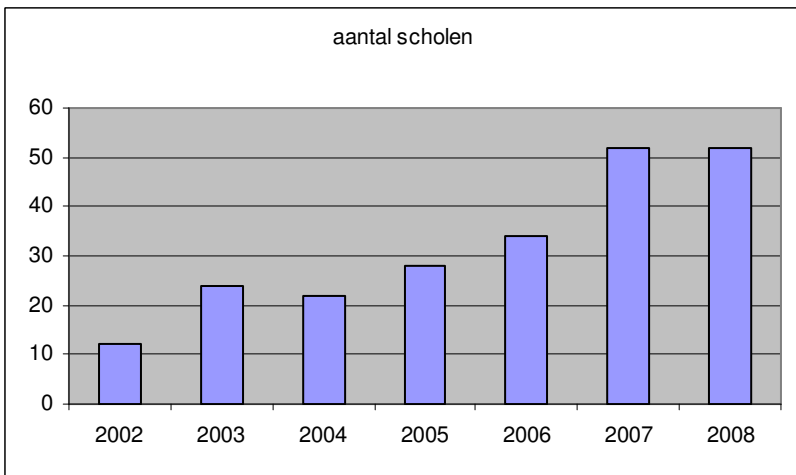
Januari 2009, Veenendaal

Kees Hazeleger
Scholenwerker basisonderwijs

Voortgezet onderwijs en MBO

Overzicht aantal gastlessen vanaf 2002

Overzicht aantal bezochte scholen vanaf 2002

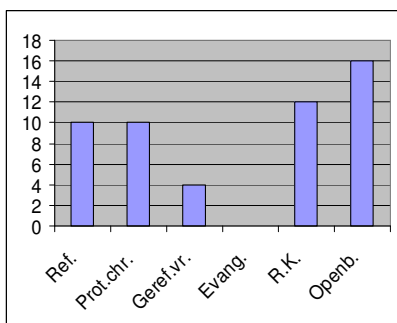
Aantal gastlessen en bezochte scholen

Het aantal bezochte scholen voor voortgezet onderwijs (VO) is ten opzichte van 2007 gelijk gebleven. Een totaal aantal van 52 bezochte scholen en 362 verzorgde gastlessen, geeft een gemiddelde van zeven lessen per school.

Met de gastlessen voor het voortgezet onderwijs zijn in totaal circa 9000 jongeren bereikt.

Het scholenwerk van de Bond wint binnen het voortgezet onderwijs steeds meer terrein als het gaat om aandacht voor taalverruwing. Het aantal bezochte openbare scholengemeenschappen (16) is ten opzichte van 2007 gelijk gebleven. Ook het aantal verzorgde lessen binnen het middelbaar beroepsonderwijs (MBO) (4) is gelijk gebleven.

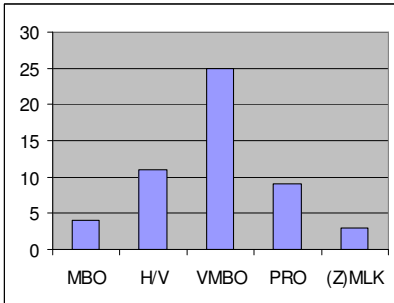
Signatuur bezochte scholen	<u>2007</u>	<u>2008</u>
Reformatorisch	7	10
Protestants-christelijk	16	10
Evangelisch	2	0
Rooms-Katholiek	8	12
Gereformeerd vrijgemaakt	2	4
Openbaar / Montessori	16	16
Totaal	<u>49</u>	<u>52 scholen</u>

Bezochte scholen naar signatuur

Niveau scholen

MBO	4 scholen
HAVO / VWO	11 scholen
VMBO	25 scholen
Praktijkonderwijs	9 scholen
ZMLK	3 scholen

Bezochte scholen naar niveau

Leskaarten

Er zijn 11 sets kopieerbare leskaarten (+ docentenhandleiding) besteld, specifiek voor het laagste niveau van het VMBO en het praktijkonderwijs, . De reacties over de leskaarten, van zowel onder- als bovenbouw, zijn positief. In het bijzonder de praktijkscholen zijn enthousiast over het materiaal.

Lesbrieven

In 2008 is de lesbrief *'Weet wat je zegt'* (voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs) op enkele punten aangepast en gewijzigd. Ook is de voorkant van de lesbrief voorzien van een nieuwe tekening, van de hand van Thomas van Oostrum. In 2008 zijn 124 exemplaren van de lesbrief *'Weet wat je zegt'* besteld en 141 exemplaren van de lesbrief *'Wat zeg je?'* (voor de onderbouw van het reformatorisch voortgezet onderwijs)

Uitdeelmateriaal

Puntenslijper (brugklassen) en liniaal (tweede klassen)

Naast de inmiddels bekende puntenslijper (*'Botte woorden. Maak er een punt van'*) voor de brugklassen, heeft de in 2007 ontwikkelde liniaal voor de tweede klassen inmiddels ook een vaste plek gevonden. De lengte van de liniaal is 15 centimeter met daarop in rode letters gedrukt de slogan: *'Met vloeken schiet je geen meter op'*. Sinds 2007 zijn er zo'n 4000 linialen weggegeven.

Platte pen (derde klassen)

Dit jaar is voor de derdeklassers een pennetje toegevoegd aan het assortiment. Na de gastles krijgen zij een pennetje met de slogan *'Ik baal van platte taal' cadeau*. De presentjes worden uitgedeeld in de kleuren blauw, rood, groen en oranje.

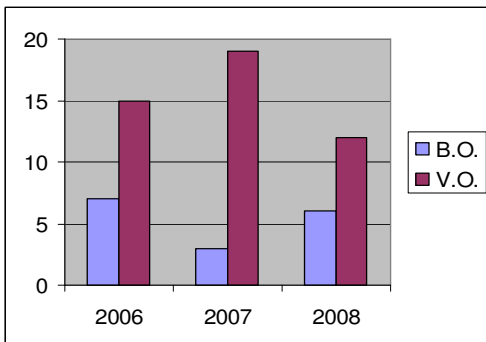
Bordjes 'Taalbewuste school'

Op 8 juni 2006 is het nieuw ontwikkelde bordje met daarop de tekst *'Taalbewuste school. Wij letten op ons taalgebruik en behandelen elkaar met*

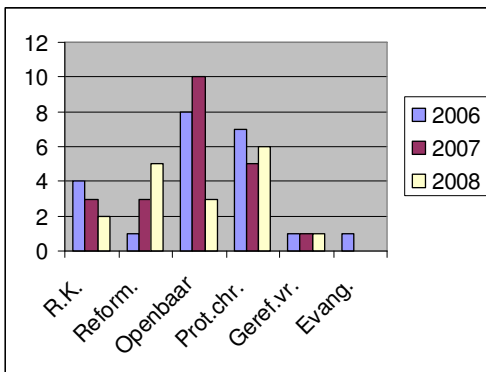
respect' onthuld. Scholen die structureel aandacht schenken aan ruw taalgebruik kunnen in aanmerking komen voor het predikaat 'Taalbewuste school'. Sinds de start in 2006, zijn er nu in totaal 62 scholen, verdeeld over basis- en voortgezet onderwijs, die het predikaat mogen dragen.

Officiële onthullingen

Het eerste bordje werd in 2006 verstrekt aan het Varendonck College (openbaar/R.K.) te Someren. Het vijftiengste bordje ging in 2007 naar Parkstad Limburg (openbaar/R.K.) te Heerlen en het vijftigste in 2008 naar locatie Marnix van het Wartburg College (reform.) te Dordrecht.

Aantal scholen met bordje(s) BO/VO 2006 -2008

Signatuur scholen met bordje(s) BO/VO 2006-2008

Januari 2009, Veenendaal

Sjors van der Kraan
Scholenwerker VO/MBO

C. Regionaal werk

In Rijssen en Den Helder werd een informatieavond gehouden om te komen tot de oprichting van een werkgroep.

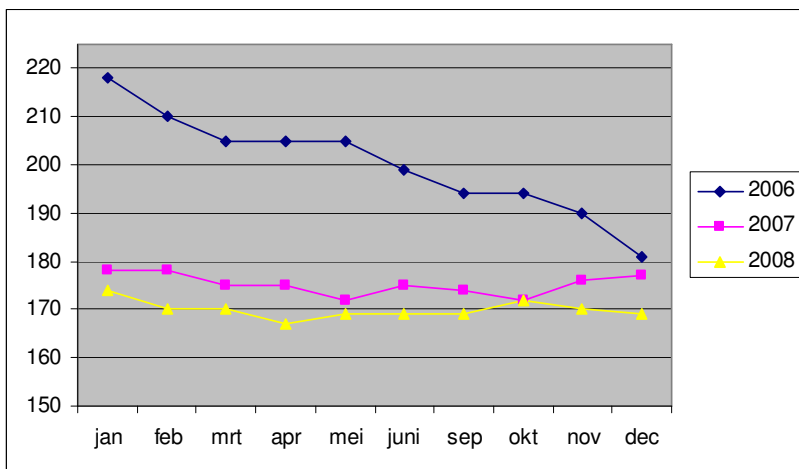
De werkgroepen Bunschoten/Spakenburg en Zeist werden opgeheven.

De werkgroep Staphorst bracht in december het jaarlijkse informatieboekje uit.

De werkgroep Hoekse Waard bracht in januari een infobulletin uit voor de donateurs in de regio.

De coördinator bezocht bij 14 werkgroepen een werkgroepvergadering.

Het aantal vrijwilligers is in 2008 op nagenoeg hetzelfde peil gebleven. We begonnen 2008 met 174 vrijwilligers en sloten het jaar af met 169 mensen die zich in blijven zetten voor de Bond.

Totaal aantal vrijwilligers

Activiteiten werkgroepen

Werkgroepen organiseerden allerhande activiteiten, zoals een thema-, muziek-, natuur- of zangavond, creatieve avond, fietstocht, kleurwedstrijd, wandeltocht en verkoopactie. Ook waren de werkgroepen veelvuldig te vinden op markten en braderieën.

Verschillende werkgroepen hebben met de kalenderposter van de Bond een sponsoractie gehouden. Vele werkgroepleden hielpen bij de bemensing van de stand op de Gezinsbeurs Wegwijs in Utrecht en de kraam op de Naar Buiten beurs in Barneveld.

Ter ondersteuning van de activiteiten van de werkgroepen werden in het Reformatorisch Dagblad advertenties geplaatst.

D. Borden

Een groot aantal borden kon geplaatst worden dankzij bijzondere inspanning van werkgroepen.

Werkgroepen genereerden de nodige publiciteit door verzending van persberichten naar regionale bladen.

Een schrijven aan voetbalclubs in het betaalde voetbal leidde tot publiciteit in landelijke bladen.

Langs de weg

In Barneveld, Middelburg en Terschuur werd een bord langs de weg geplaatst met de tekst 'Vloeken is aangeleerd! Word geen naprater!'

Bij sportverenigingen en -gelegenheden

In 2008 werden bij sportverenigingen en in sportgelegenheden in totaal 50 borden geplaatst; 39 daarvan zijn geplaatst bij in totaal 36 voetbalverenigingen.

Bij voetbalvereniging HCSC in Den Helder werd het 200^e voetbalbord geplaatst. De onthulling werd verricht door burgemeester S. Hulman.

Bij de volgende professionele voetbalclubs zijn voetbalborden met de slogan 'Een vloek mist ieder doel' geplaatst:

PSV jeugd/av – Eindhoven en Willem II – Tilburg.

Bij de volgende amateurverenigingen zijn voetbalborden met de slogan 'Een vloek mist ieder doel' geplaatst:

sv VHK – Sint Jansklooster, vv Hurwenen (2x), vv Roda

Boys/Bommelerwaard – Aalst,

vv Drechtstreek – Papendrecht, kvv Quick Boys – Katwijk, sv Apollo '69 – 's-Gravenpolder, sv Hoedekenskerke, vv Borssele, vv Patrijzen – 's-Heerenhoek, sv Nieuwdorp,

sv Heinkenszand, vv Luctor '88 – Heinkenszand, vv Bruse Boys – Bruinisse, DSV '61 – Doornspijk (2x), vv DWOW – Wieringerwerf, vv Moerkapelle,

rkvv Meerburg – Zoeterwoude, rkvv ODC – Boxtel, vv Tholense Boys, dames vv KFC '71 – Delft, fc Zutphen, vv SJC Noordwijk, Sv Harskamp (2x), sv Marken,

vv VKW – Westerbork, rkvv Branbantia – Eindhoven, vv Kloetinge, vv Krabbendijke,
vv Rillandia – Rilland, sc Waarde, Duindorp sv – Den Haag, HCSC – Den Helder,
csv Be Quick Dokkum, ijvv De Zwervers – Rotterdam en vv Edon – Zwolle.
Overige bordplaatsingen

- In manege De Boekhorstruiters te Noordwijkerhout en manege De Hartenhoeve te Deil werd een bord geplaatst met de slogan 'Beteugel je taal. Vloek niet!'.
- Vijf korfbalverenigingen plaatsten een bord met de tekst 'ledere vloek is een misser': kv Oranje Zwart/De hoekse te Westmaas, kv Ventura Sport te Strijen, kv Korbis te Waddinxveen, kv CKC Kinderdijk te Alblasserdam en kv Sagitta te Ridderkerk.
- Hockey Club Catwyck te Katwijk plaatste het bord 'Een vloek mist ieder doel'.
- Door handbalvereniging Victoria O te Obdam en in sporthal De Kruisboog te Houten werd een bord met de slogan 'Houd je taal in de hand' geplaatst.
- Op sportpark Durgerdam te Amsterdam werd een bord met de slogan 'Laat je niet gaan op de baan. Vloek niet!' geplaatst.

E. Taakgerichte vrijwilligers

Dhr. J. Schut zette zich in door telefonisch donateurs te werven.

Dhr R. Doeser en dhr. T. den Dikken benaderden telefonisch scholen met de vraag of zij mee wilden doen met de verkoopactie van wenskaarten, al dan niet gecombineerd met het geven van gastlessen.

Mw. J. Mollema-van Grootheest verleende administratieve ondersteuning.

Dhr. J. Paalman, dhr. B.J. Pluimers en dhr. H. Roest verzorgden een sponsoractie met kalenderposters.

Naast vele werkgroepleden en alle bureaumedewerkers hielpen tijdens de beurzen Wegwijs en/of Naar Buiten mw. M. van de Beek, dhr. C.G. Bouman, mevr. H. Dijkhuizen, dhr. T. den Dikken, mw. M.J. Gijsbertse, mw. R. de Koning, dhr. A. Last, mw. J. Mollema, dhr. J. Monster, mw. A. van Pel, dhr. R. Poelakker, dhr. T. Potstra, dhr. en mw. Van de Werfhorst en mw. R. Zuiderdijn.

Bij de EO Nederland Zingt Dag hielpen dhr. en mw. Monster. Tijdens de EO-Jongerendag hielpen dhr. C.G. Bouman, mw. G. Hazeleger, dhr. T. Kitsz en dhr. en mw. Zeeman-Gijsbertse.

F. Advertenties

In het Reformatorisch Dagblad, Nederlands Dagblad, Perspectief, Woord en Dienst, In Contact, Vrouwen van Nu, Motief en Denken&Doen, de Waarheidsvriend en de Veluwe Kerkbode werden advertenties geplaatst met de oproep ons uit te nodigen voor het verzorgen van een presentatie. Ook in kerkelijke jaarboeken werden dergelijke advertenties opgenomen. In het Nederlands Dagblad verschenen twee gesponsorde advertenties met daarin opgenomen een antwoordkaart waarbij men zich kon aanmelden als donateur. In het Friesch Dagblad verschenen donateurwervingsadvertenties. In het jongerenblad Daniël van de Gereformeerde Gemeente en in Zicht, het blad van het wetenschappelijk bureau van de SGP, verschenen gratis advertenties.

Bij de Reformatorische Omroep werd gedurende drie maanden regelmatig een radiospot van 20 sec. uitgezonden.

G. Nieuwe materialen

Poster 'Als er een vloek valt, breekt er iets'

In januari 2008 presenteerde de Bond een poster gericht op het kwetsende karakter van vloeken. De slogan 'Als er een vloek valt, breekt er iets' kan verschillend geïnterpreteerd worden. Als je vloekt, breekt er iets in de relatie tussen God en mens, tussen mensen onderling, maar ook in de vloeker zelf (emotie).

Plat pennetje 'Ik baal van platte taal'

Na de gastles krijgen jongeren uit de derde klas een plat pennetje met daarop de slogan: 'Ik baal van platte taal' (verkrijgbaar in de kleuren blauw, rood, groen en oranje).

Folder 'Spreek met respect'

Een folder die redenen en praktische tips geeft om het vloeken na te laten.

Lesbrief 'Weet wat je zegt' vernieuwd

Jaarkalenderposter 2009

Voor 2009 is traditiegetrouw een jaarkalenderposter ontwikkeld in staand formaat (32 x 80,5 cm.). Op de poster staat de slogan 'Vloeken? *Natuurlijk* niet!', geïllustreerd met een adembenemende natuurfoto. De kalenderposters werden verspreid onder de werkgroepen, die deze aanboden aan sponsorende bedrijven in de regio.

H. Stationsreclame

Op de NS-stations hing dit jaar een nieuwe poster met de titel "Als er een vloek valt breekt er iets". De poster toont een stukgefallen wijnglas. Er

waren vier campagnes van elk 2 weken met de A0-posters (formaat 83 x 118 cm) en twee campagnes van elk één week met affiches op het grote abriformaat (118,5 x 175 cm). Het totale aantal posters bij een A0-campagne bedraagt 540 en bij een abri-campagne 625.

I. Billboardreclame

Er werd opnieuw gebruik gemaakt van het billboard met de tekst 'Een vloek stoort'. Op het billboard is een prachtig vergezicht te zien. Een verticale scheur door het plaatje illustreert het storende karakter van vloeken. Het billboard (afmeting 332 x 236 cm) werd regelmatig gratis ingezet door CBS Outdoor BV. Dat gebeurde in perioden waarin geplande campagnes uitvielen. Verspreid over het jaar werden in verschillende perioden (periode duurt twee weken) in totaal circa 457 billboards ingezet.

J. Internet

Het gemiddelde bezoekersaantal per dag is in 2008 iets teruggelopen, van circa 800 naar plusminus 700 per dag. Als het gaat om het aantal websitebezoeken per maand, waren april en mei juni de drukste en augustus en december de rustigste maanden.

K. Protesten

Dit jaar protesteerde de Bond minder dan in 2007. Het aantal protesten nam af van 80 naar 57, waarvan er 13 werden beantwoord. In 2007 werden 39 van de 80 protesten beantwoord. Daarvan gingen er 13 over kranten en tijdschriften; 25 over omroepen; 11 over reclame; 5 over kunst en cultuur en 3 over personen en instanties. De cijfermatige verhouding tussen de diverse categorieën bleef ten opzichte van 2006 ongeveer gelijk. Wanneer we de totaal aantallen protesten van voorgaande jaren met elkaar vergelijken (2001: 61, 2002: 101, 2003: 54; 2004: 87, 2005: 48, 2006: 95, 2007: 80), valt op dat er sprake is van een sterke schommeling. Een verklaring voor de uitschieter van 2002 is te vinden in betreffend jaarverslag onder dezelfde subparagraaf. De Bond verstuurt protestbrieven veelal naar aanleiding van meldingen van derden. Het aantal protesten geeft dus geen indicatie van de mate waarin in betreffend jaar werd gevloekt in media en reclame. De jaarlijkse Vloekmonitor geeft wel een representatief beeld van in hoeverre de diverse omroepen grove taaluitingen uitzenden.

L. Media

De Bond tegen het vloeken heeft in 2008, evenals in jubileumjaar 2007, relatief veel persaandacht gehad. Dat was dit keer mede te danken aan de directiewisseling. Een overzicht:

In januari namen onverwacht diverse media contact met de Bond op naar aanleiding van gegeven gastlessen in België. In februari interviewden diverse landelijke media de Bond naar aanleiding van een onderzoek van lexicoloog prof.dr. Piet van Sterkenburg naar vloekgedrag van Nederlanders en Vlamingen. Godslasterlijk vloeken neemt volgens hem af. De informatiebijeenkomsten die de Bond in Rijssen en Den Helder belegde, zorgden voor regionale publiciteit.

In maart en december werd in Den Haag gedebatteerd over het wetsartikel smalende godslastering (147Sr.). Een Kamermeerderheid bleek voor schrappen. De minister van Justitie kwam in december met het voorstel art. 147Sr. te schrappen en het artikel over belediging (137Sr.) aan te passen. Het debat over dit voorstel was eind 2008 nog niet afgerond. Diverse media vroegen om een reactie. Ook gaf de Bond in december zelf zijn visie op het kabinetsvoorstel weer in een persbericht, een opinieartikel en een brief aan de Tweede Kamer-fracties.

Eind april heeft de Bond bezwaar gemaakt tegen de uitspraak van het Openbaar Ministerie in de al jaren lopende zaak tegen de RVU-serie 'God bestaat niet'. Het OM stelde dat vertoning van Jezus als aangeliijnde hond geen strafbaar feit is. Dit leverde landelijke persaandacht.

In mei presenteerde de Bond de jaarlijkse Vloekmonitor (zie paragraaf M). Dit was opnieuw het grootste persmoment van het jaar. Begin september was er weer een publiciteitsgolf over de Vloekmonitor. Dit naar aanleiding van een persbericht waarin TNS NIPO aangaf een fout te hebben gemaakt van belangrijke invloed op de score van kinderezender Nickelodeon.

Eind mei nam directeur Rijk van de Poll afscheid. Theo Bor volgde hem op. Een fiks aantal media maakte plaats voor een afscheidsinterview. Ook de nieuwe voorman kon op veel aandacht rekenen.

Verder verschenen er weer diverse artikelen (waaronder een groot stuk in de Volkskrant) over de gastlessen van de Bond, en de plaatsing van sportborden (met name aandacht voor 200^e voetbalbord).

Half september reageerde de Bond in een persbericht op de incidenten met verbale agressie tegen hulpverleners e.a. en kondigde een campagne aan tegen het schelden met kanker.

In december plaatste een flink aantal kranten een bericht over positieve reacties op de mailing van de Bond aan gemeenten met de oproep een campagne voor respect(volle taal) te starten.

In diezelfde maand deden diverse kranten verslag over de discussie die er in verschillende gemeenten was over het wel dan niet schrappen van het vloekverbod. De Bond werd gevraagd om een reactie.

M. Vloekmonitor

Vloeken en schelden is op tv in 2007 opnieuw toegenomen ten opzichte van het voorgaande jaar. Dit blijkt uit de Vloekmonitor, een onderzoek naar grove taal op de Nederlandse tv, dat TNS NIPO jaarlijks uitvoert in opdracht van de Bond. Daarmee is grove taal op de buis van 2003 t/m 2007 toegenomen met 44%. Positief is dat het aantal grove taaluitingen op de publieke omroep in 2007 met 21% is afgenomen ten opzichte van 2006.

De commerciële zender Comedy Central en de publieke omroep BNN voeren met kop en schouders de lijst aan met van zenders waarop de meeste grove taal wordt gebezigd: resp. gemiddeld 9,7 en 7,4 grove taaluitingen per uur. Dan volgen Veronica (3,7), VARA (2,5) en KRO (2,3). Opvallend is dat VPRO (3,3 naar 1,2), VARA (4,3 naar 2,5) en NPS (2,5 naar 1,1) substantieel lager uitkomen op de lijst dan vorig jaar. Ruim onder het gemiddelde scoren de publieke EO, MAX, TELEAC/NOT, NOS en de commerciële SBS6, RTL8, RTL7 en JETIX.

De animatieserie *South Park*, uitgezonden door Comedy Central, is met ruime voorsprong (51 vloeken in de drie meetweken) koploper in de lijst met programma's waarin het meest wordt gevloekt. Dan volgen de RTL-talkshow *Jensen!* (die overigens lager scoort dan vorig jaar) en de BNN-soap *Onderweg naar Morgen*. Hoog scoren ook de realityseries zoals *Jolting & Gordon over de vloer* en *De Gouden Kooi*.

De Bond ziet in de resultaten aanleiding tot een dringend appel op de omroepen. Zeven op de tien Nederlanders vinden dat omroepen vrijwillig een code moeten opstellen ten aanzien van vloeken en ander grof taalgebruik ('*Vloeken in Nederland*' 2007).

N. Vloeken en grove taal in kinderboeken

De Bond tegen het vloeken heeft, evenals voorgaande jaren, de be kroonde kinderboeken en het kinderboekenweekgeschenk bekeken op vloeken en andere grove taaluitingen. De boeken bevatten weinig grove taal. Negatieve uitzondering is *De wonderlijke lotgevallen van Olle en Lena* van Maria Parr.

O. Project krijgsmacht

Sinds april 2006 loopt er een project specifiek gericht op de krijgsmacht. Leden van de projectgroep: bestuurslid en legerpredikant ds. Wim Bos,

directeur Theo Bor, scholenwerker Sjors van der Kraan en voorlichter Peter Smit. Doel is structureel gastlessen te gaan verzorgen voor groepen militairen en doelgroepgerichte (les)materialen te verstrekken.

6. Onderzoek- en Publicatiefonds

De activiteiten van het Fonds staan vermeld in het eigen jaarverslag.

7. Communicatie met donateurs, sponsors, kerken en overheden

De nieuwsbrief *Kort & Bondig* verscheen vier maal; in maart, juni, september en december. Bij elke nieuwsbrief werd een acceptgiro bijgevoegd.

Met *Kort & Bondig* van maart werd een bestelfolder met alle voorradige promotiematerialen meegestuurd. Verder nog een dubbele antwoordkaart: een bestelkaart voor een set felicitatiekaarten en een donateur-aanmeldkaart.

Bij het juninummer werd een acceptgiro gevoegd met het verzoek om een vrijwillige bijdrage voor de stationsreclame.

In september werd bij *Kort & Bondig* een jeugdpagina gevoegd en werd een vrijwillige bijdrage gevraagd voor het scholenwerk.

Een speciale folder voor verspreiding onder niet-gelovigen met de titel 'Spreek met respect', werd verstuurd met de decembereditie van *Kort & Bondig*. Daarbij ging ook nog een gratis jaarkalendersticker 2009.

Voor giften hoger dan € 50,- werden bedankbrieven verstuurd. Verzoeken om een financiële bijdrage werden verstuurd aan een geselecteerd aantal gemeentelijke en provinciale overheden, aan kerkelijke gemeenten en aan bedrijven. De *Bondsberichten 2007* werden in juni toegezonden aan de landelijke pers en aan de landelijke en regionale kerkbladen. Voor donateurs werden de *Bondsberichten* op aanvraag gratis toegestuurd.

8. Donateursbestand

	2008	2007
Aantal donateurs op 1 januari	32.935	32.750
Bij: nieuwe donateurs:	<u>777</u>	<u>1.268</u>
	33.712	34.018
Af: opzegging, overlijden	<u>995</u>	<u>1.083</u>
	32.717	
Af: Schoning van donateurs die vanaf 2004 niet meer hebben bijgedragen	<u>2.956</u>	
Eindstand op 31 december	29.761	32.935

31 december 2008

Namens het bestuur,
T.E. Bor

Financieel jaarverslag 2008

Balans per 31 december 2008				
ACTIVA	2008		2007	
Vaste Activa	€	€	€	€
Materiële vaste Activa				
Gebouw en terrein	313.762		328.882	
Kantoorinventaris	2.032		2.256	
		315.794		331.138
Vlottende Activa				
Voorraad propagandamateriaal				
		p.m.		p.m.
Liquide middelen				
Banken	155.357		158.462	
Kas	236		369	
		155.593		158.831
Totaal Activa		471.387		489.969
PASSIVA				
Eigen Vermogen				
Reserves	58.668		54.761	
Resultaat boekjaar	2.848		3.907	
		61.516		58.668
Voorzieningen en fondsen				
Fonds Sociale verplichtingen	104.000		104.000	
Fonds Scholenwerk / Vloekmonitor	42.356		42.467	
		146.356		150.467
Langlopende schulden				
Hypotheek o/g	84.491		96.607	
		84.491		96.607
Kortlopende schulden				
Div. schulden en overlopende posten	167.876		163.338	
Crediteuren	11.148		20.889	
		179.024		184.227
Totaal Passiva		471.387		489.969

Jaarrekening 2008 en begroting 2009

	2008 Werkelijk €	2007 Werkelijk €	2008 Begroot €	2009 Begroot €
BATEN				
Donaties en giften	486.556	504.884	506.000	519.000
Speciale acties en sponsorplan	121.575	177.403	107.000	108.000
Jubileumactie 90-jarig bestaan			17.000	
Legaten en schenkingen	2.000	20.648	3.000	3.000
Bijdragen kerken	57.841	56.118	50.000	50.000
Overheidssubsidies	1.246	1.399	1.300	1.300
Werkgroepen	33.321	16.634	32.000	30.000
Dotatie uit scholenfonds				
Totaal	702.539	777.086	716.300	711.300
LASTEN				
Personeelskosten	432.970	421.842	380.000	385.000
Reclame- en voorlichtingskosten	156.733	216.930	180.000	163.300
Kosten jubileumactiviteiten				
Communicatiekosten donateurs	57.765	69.558	87.000	93.300
Huisvestingskosten	6.431	7.009	9.300	9.700
Bestuurskosten	2.419	2.052	3.500	3.500
Administratiekosten	23.703	22.375	28.900	28.900
Afschrijvingen	16.425	29.187	24.100	24.100
Totaal	696.446	768.953	712.800	707.800
Saldo baten minus lasten	6.093	8.133	3.500	3.500
Rentebaten	828	1.059	1.500	1.500
Rentelasten	4.073	5.285	5.000	5.000
Voordelig (nadelig) saldo	2.848	3.907	0	0

De hierboven vermelde financiële informatie (jaarrekeningen 2007 en 2008) is ontleend aan de door Ernst & Young Accountants uitgebrachte rapporten met daarin opgenomen een goedkeurende accountantsverklaring.

Namens het bestuur,

A. de Graaf, penningmeester

Jaarverslag 2008 Onderzoek- en Publicatiefonds

Het bestuur vergaderde een maal. De heer P. Lindenberg was aftredend en stelde zich herkiesbaar voor een volgende periode van vier jaar. De vergadering ging unaniem akkoord met zijn herbenoeming.

Het bestuur heeft gebrainstormd over de inhoud van een eventueel uit te geven publicatie over godsdienstvrijheid in Nederland in de laatste jaren. Aan twee bestuursleden is gevraagd een opzet voor de publicatie te leveren.

Op initiatief van het Fonds is op de website gestart met het aanmaken van dossiers met nieuws en opinie. Doel is dat de site op termijn onder meer gaat functioneren als kenniscentrum.

Mr. Peter Boswijk heeft zich bereid getoond tot het schrijven van een korte notitie over de vrijheid van meningsuiting in columns. De te schrijven beknopte notitie over de grenzen waaraan columnschrijvers zich dienen te houden, is bedoeld voor intern gebruik.

De samenstelling van het bestuur is als volgt: dr. M. de Blois (voorzitter), mw. drs. A.B.F. Hoek-van Kooten, P. Lindenberg, ds. A. Prins (tijdelijk namens de Bond), prof.dr. G. Harinck en prof.dr. R. van Woudenberg.

31 december 2008

Namens het fondsbestuur,
T.E. Bor

Overzicht protesten 2008

Kranten en tijdschriften en websites

□ **AD, strip (januari)**

We ontvingen enkele klachten over de strip *FLO* die op woensdag 2 januari jl. verscheen in het AD. In de strip wordt de naam van God en de naam van Jezus gebruikt als inhoudsloze uitroep; zomaar om uiting te geven aan verbazing.

De Bond schreef aan het AD: "Onze taal kent een rijk vocabulair. Er is dan ook geen enkele noodzaak om juist de naam van God en van Jezus te gebruiken als krachtterm." Vriendelijk vroegen we het AD de striptekenaar hierop te attenderen en rekening te houden met de gevoelens van een belangrijk deel van het lezerspubliek.

Reactie

Het AD gaf in een reactie aan dat de hoofdredactie zich bewust is van de gevoeligheden die bij veel mensen leven als het gaat om het gebruik van de naam van God. "Wij willen daar ook nadrukkelijk rekening mee houden." "Direct na het verschijnen van de strip in de krant hebben wij via onze agent de tekenaar hierover benaderd en hem geattendeerd op de bezwaren die tegen dergelijk taalgebruik bestaan. Hiermee wordt voortaan rekening gehouden. Daarnaast hebben we de bestaande meldingsprocedure opnieuw onder de aandacht van de verwerkende redacties gebracht."

□ **Bijbanen.nl – emailnieuwsbrief (december)**

We ontvingen een klacht over de emailnieuwsbrief die u op 28 november jl. verstuurde, met de koptekst '*Kan je GVD niet zien dat ik aan het werk ben!*'. In het filmpje is te zien dat twee tuinmannen werkloos toekijken terwijl er een jonge vrouw overreden wordt door een auto, en vervolgens met elkaar doorpraten. Als een jongeman op hen afstormt met de vraag of ze willen helpen, is het antwoord 'Kan je (gvd voluit) niet zien dat wij aan het werk zijn, verrekte mongool!'. Het filmpje is humoristisch bedoeld, getuige de begeleidende tekst in de emailnieuwsbrief.

De Bond schreef Bijbanen.nl een brief.

□ **Creatie (maart)**

In het februari-nummer van het vakblad *Creatie* is onder de kop '*Go fuck yourself, I'm God*' een interview opgenomen met George Lois, 'aanstichter van de creatieve (reclame)revolutie in de jaren zestig'.

De Bond schreef een brief aan *Creatie*. Een citaat: "De uitspraak illustreert zijn emotie, maar is dermate grof dat het ons verbaast dat u die nota bene plaatst als kop boven het artikel. Zeven op de tien Nederlanders stoort zich aan vloeken. Niet alleen gelovige lezers, maar ongetwijfeld een groot deel van de *Creatie*-lezers zal deze kop dus als stuitend ervaren."

❑ **Dagblad De Pers (april)**

We troffen (m.b.v. automatische knipseldienst) in februari en maart enkele malen de gvd-vloek aan in De Pers.

Het leek ons goed de krant erop te attenderen. We vroegen De Pers vriendelijk vloeken in de krant achterwege te laten. "Doorgaans kan hetzelfde punt toch ook op een indirecte manier gemaakt worden? Veel lezers zouden u er dankbaar voor zijn."

❑ **De Telegraaf (april)**

We troffen (m.b.v. automatische knipseldienst) in maart enkele malen de gvd-vloek aan in de Telegraaf.

Het leek ons goed de krant erop te attenderen. We vroegen de Telegraaf vriendelijk vloeken in de krant achterwege te laten. Citaat: "Doorgaans kan hetzelfde punt toch ook op een indirecte manier gemaakt worden? Veel lezers zouden u er dankbaar voor zijn."

❑ **Het Parool (april)**

We troffen (m.b.v. automatische knipseldienst) in februari t/m april enkele malen de gvd-vloek aan in Het Parool.

Het leek ons goed de krant erop te attenderen. We vroegen Het Parool vriendelijk vloeken in de krant achterwege te laten. "Doorgaans kan hetzelfde punt toch ook op een indirecte manier gemaakt worden? Veel lezers zouden u er dankbaar voor zijn."

Reactie

In Het Parool d.d. 26 april jl. verscheen onder de kop 'Vloeken op een indirecte manier' een artikel waarin adjunct-hoofdredacteur Albert de Lange reageert op de brief van de Bond. Een citaat uit het artikel:

"In onze ijver de rauwe emotie zo helder mogelijk weer te geven, wil de term nogal eens opduiken tussen aanhalingstekens, als citaat. (...) Wij citeren ze in volle glorie en zo wordt de Bond tegen het vloeken weer op portokosten gejaagd. Doen we het fatsoensgewijs zoveel slechter dan anderen? Daar lijkt het wel op. (...) Van Peter Smit moeten we wat indirecter worden, maar dat lijkt een moeilijke missie in Amsterdam."

❑ **Intermediair (november)**

Vier beeldmakers ontwierpen een cover bij het omslagartikel 'Obama, de Verlosser?' van *Intermediair*, weekblad voor hoogopgeleiden, week 45. De cover gemaakt door ontwerp bureau Overburen, schildert Obama op allerlei manieren af als Jezus (o.a. wond in hand, doornenkroon, lopend over water).

De Bond schreef Intermediair een brief.

Reactie

De hoofdredacteur gaf in een reactie aan: "Die vrijheid is voor ons belangrijk. (...) En ik weet dat de vrijheid van de kunstenaar (...) tot resultaat kan hebben dat sommigen zich gekwetst zullen voelen. Dat is niet te voorkomen." De hoofdredacteur geeft aan dat het hem spijt dat sommige

lezers aanstoot hebben genomen aan de cover, maar geeft aan dat dat "niet te vermijden" is. Hij sluit af met het volgende citaat van "de grote Brits-Franse schrijver Hilaire Belloc" (1870-1953): *'A man's religion is never real unless he can joke about it.'*

❑ **NRC Handelsblad (april)**

Op dinsdag 25 maart jl. verscheen in het NRC Handelsblad onder de kop 'Verdomme' een stuk van columnist Elsbeth Etty. Opvallend is dat in de column maar liefst vijfmaal het woord 'verdomme' voorkomt. Etty wil hiermee wellicht aangeven dat de ontwikkelingen die zij schetst, haar frustreren. De Bond schreef aan NRC Handelsblad: "Het is de vraag of dat moet door vijfmaal een vloek te plaatsen. Het Nederlandse vocabulaire is toch rijk genoeg om hier op een andere manier uiting aan te geven."

Reactie

De adjunct-hoofdredacteur gaf in een reactie d.d. 28 april jl. aan terughoudend te zijn met het vermelden van vloeken en obscene woorden. Citaat: "Het volledig vermijden daarvan zal echter een illusie zijn. Soms past het woord in het betoog of de schrijfstijl van een columnist; een andere keer komt het voor in een citaat - en zegt het iets over de gemoedstoestand of het woordgebruik van de geciteerde. Wij zijn ons er echter van bewust dat sommige lezers zich aan het gebruik van dit soort woorden storen."

❑ **NRC Next (maart)**

Op 20 februari jl. verscheen er in *nrc.next* een stripreportage van Paul Steenhuis. Hij tekent in de strip hoe God het gebed verhoort om uitzending van 'Deep Throat' te voorkomen. De laatste afbeelding laat zien hoe God de Hilversumse zendmast in de mond neemt.

We stuurden *nrc.next* een brief waarin we aangaven ons van harte aan te sluiten bij de brief die de Generale Synode van de PKN aan de krant schreef naar aanleiding van deze strip. Deze brief stond op dinsdag 26 februari gedeeltelijk afgedrukt in *nrc.next*.

Citaat uit de brief van de Bond:

"Deze strip raakt gelovigen, niet omdat zij lange tenen hebben, maar omdat de spotprenten God op een heel directe wijze ontteren. God pijpend afbeelden is grove spot met het heilige en een onverbloemde uiting van onverschilligheid voor de gevoelens van gelovigen. Natuurlijk staat het een striptekenaar vrij kritische vraagtekens te plaatsen bij dingen die spelen. (...) Vriendelijk vragen we u in de vervulling van de opiniërende taak die een krant heeft, grenzen van respect in acht te nemen. Wie zulke grenzen overschrijdt, drijft de betrokken partijen alleen maar verder uit elkaar. Een strip als deze raakt lezers in hun diepste gevoelens én schiet zijn doel totaal voorbij."

Reactie

De hoofdredacteur van NRC Next (en NRC Handelsblad) gaf in een reactie d.d. 12 maart jl. aan: "Cartoonisten nemen in de krant een bijzondere plaats in. Ze maken gebruik van de door de redactie gestelde ruimte en de afspraak is dat ze dat naar eigen smaak en inzicht doen." Verder: "Satirische of politieke tekeningen in de krant hebben een functie. Ze leveren commentaar, draaien de zaak om, verzachten of onderstrepen het gebeurde, waardoor absurde effecten kunnen ontstaan. (...) De cartoonisten kunnen daarbij grenzen overschrijden. Dit wordt gedaan vanuit de wens de blikrichting van de lezer te laten 'kantelen', niet vanuit een boosaardige zucht naar effectbejag of kwetsen."

❑ **Nu-jij (november)**

Er werd ons gemeld dat op het bekende internetforum *NU-jij* regelmatig wordt gevloekt.

We vroegen de hoofdredactie van NU.nl per brief of er restricties verbonden zijn aan het taalgebruik op *NU-jij*.

❑ **Nu.nl (april)**

We ontvingen een klacht over de cartoon die op 23 april jl. verscheen op NU.nl. De prent is gemaakt naar aanleiding van het nieuwsfeit dat een Braziliaanse priester wordt vermist, die hangend aan duizend ballonnen was opgestegen. De cartoon toont God op een wolk, Die Jezus roept en Hem vraagt of Hij een cliniclown heeft besteld.

De Bond schreef een brief. Een citaat daaruit: "Bezoekers die een diepe eerbied hebben voor God, raakt het wanneer een tekenaar God en Jezus bij wijze van 'grap' laat figureren in een prent."

❑ **Provinciale Zeeuwse Courant (april)**

We ontvingen een klacht over een '*FC Knudde*'-strip, die op 25/26 maart jl. verscheen in de PZC. Voetbalicoon Johan Crujff wordt in de strip 'de enige echte verlosser' genoemd. Crujff wordt vaker 'de verlosser' genoemd. Gecombineerd met zijn initialen 'J.C.' is veel de link gemaakt naar de Verlosser met een hoofdletter, Jezus Christus. De Bond schreef een brief.

❑ **Vrij Nederland (april)**

We troffen kort achter elkaar enkele vloeken aan in de column '*Evelien*' van Martin Bril. Bril plaatst in deze column-serie regelmatig vloeken. In het verleden hebben we Vrij Nederland hierover al eens aangeschreven. De Bond schreef een brief. Een citaat daaruit: "Wij weten dat columnisten vaak een bijzondere vrijheid wordt gegeven in hun schrijven. Vloeken, zeker de gvd-vloek, stoort echter veel lezers. Het gebruik van Gods naam als krachtterm raakt uiteraard in het bijzonder gelovigen. Het moet een creatief schrijver als Martin Bril een kolfje naar de hand zijn om zonder vloeken zijn punt even krachtig te maken. Misschien kunt u de columnist attenderen op deze brief."

Radio en TV

□ AVRO, Andermans Veren (mei)

We ontvingen een klacht over het taalgebruik in het programma *'Andermans Veren'*. In de aflevering van 14 mei jl. sprak acteur Michiel Romeyn een kind toe. Daarbij uitte hij maar liefst driemaal de gvd-vloek. De klager wijst erop dat "dit niet de eerste keer is dat men in dit programma vloeken toelaat". De Bond schreef aan de AVRO onder meer: "*Andermans Veren* is geen live programma. Zeven op de tien Nederlanders storen zich aan vloeken. Veel kijkers zullen het dan ook op prijs stellen dat u vloeken niet opneemt in de montage."

□ AVRO, In de hoofdrol (november)

We ontvingen een klacht over de uitzending van het tv-programma *In de hoofdrol* (AVRO) op zondag 16 november. In die aflevering werd de naam van God en van Jezus meerdere malen misbruikt. Wij schreven de AVRO: "Verantwoordelijkheid en een hoog kwaliteitsniveau behoort tot de kernwaarden van de AVRO, meldt uw website. Vriendelijk vragen we u aan deze formulering de gevolgtrekking te verbinden rekening te houden met genoemde gevoelens van kijkers."

□ AVRO, Spoorloos verdwenen (september)

Wij ontvingen een klacht over het taalgebruik in de politiserie *Spoorloos verdwenen*. In de aflevering van 11 september jl. kreeg de kijker tweemaal de naam van Jezus als krachtterm te horen. We schreven de AVRO een brief.

Reactie

De algemeen directeur van de AVRO gaf in een reactiebrief d.d. 28 oktober jl. aan: "In onze uitzendingen proberen wij rekening te houden met gevoelens van onze kijkers en proberen wij grof taalgebruik te voorkomen en uw opmerkingen zal ik ter harte nemen. Ik heb uw verzoek aan de redactie, die de productie ervan begeleidt, overgebracht."

□ BNN, Coen en Sandershow (februari)

We ontvingen een klacht over het taalgebruik in de *Coen en Sandershow*. De klager meldde ons dat er in de show erg veel gevloekt wordt. "Ik heb de radio net weer uitgezet omdat met de Bijbel gespot werd en daarbij 'gvd' werd gebruikt."

De Bond schreef aan de programmaleiding onder meer:

"Als iemand van wie je veel houdt, wordt beledigd, dan raakt je dat. Zo raakt het misbruik van de naam van God, als stopwoord of krachtterm, gelovige luisteraars."

□ BNN, Onderweg Naar Morgen (maart)

We ontvingen een klacht over het taalgebruik in de soap *Onderweg naar morgen*. De klager geeft aan dat in de aflevering van dinsdag 11 maart jl. met grote klemtoon 'Jezus Christus!' uitgeroepen werd. In *ONM* wordt

opvallend veel gevloekt. De Vloekmonitor van 2006, naar aanleiding waarvan we BNN in mei 2007 een brief stuurden, gaf aan dat de soap voorkomt in de top drie van tv-programma's waarin (in dat jaar) de meeste vloeken te beluisteren waren.

De Bond schreef een brief met daarin onder meer de suggestie dat de programmaleiding de producers van ONM vraagt attent te zijn op grof taalgebruik in de soap. "Het misbruik van Gods naam is toch per definitie niet noodzakelijk? Veel kijkers zullen u er dankbaar voor zijn."

□ **BNN, Het Schnitzelparadijs, de serie (september)**

We ontvingen een klacht over de serie Het Schnitzelparadijs, waarvan op zaterdag 6 september jl. een promo werd uitgezonden. De klager: "De gezeselde Jezus wordt compleet met doornenkroon en bebloed lichaam neergezet als afwasser in de keuken..."

De Bond schreef een brief aan BNN. Een citaat daaruit: "Wat is het motief van BNN om juist de Persoon die een belangrijk deel van de Nederlandse bevolking heilig is, ridicuul neer te zetten? Uiteraard kunnen kijkers wegzappen, maar dan nog blijft deze vraag overeind staan." Vriendelijk en met klem vroegen we BNN blasfemische fragment(en) weg te monteren uit de serie.

□ **BNR Nieuwsradio (maart)**

We ontvingen enkele klachten over het taalgebruik op BNR Nieuwsradio. In de klachten gaat het om gevloek in een aankondiging van een gesprek over godslastering.

De Bond schreef een brief.

□ **Eén (net van Belgische VRT), Witse (september)**

Wij ontvingen enkele klachten over het taalgebruik in de politiserie *Witse*.

De klagers geven aan dat er in meerdere afleveringen grof wordt gevloekt, maar dat het in de aflevering van afgelopen zondag de spuigaten uitliep.

Ons werd medegedeeld dat in de aflevering van 14 september jl. maar liefst tien keer een gvd-vloek gehoord te hebben.

We schreven *Eén* (van de Belgische VRT) een brief. Een citaat daaruit:

"Gelovigen raakt het wanneer de naam van God wordt gebruikt als krachtterm, omdat het Hem onteert. Veel anderen storen zich aan de gvd-vloek vanwege het stuitend onbeschaafde karakter ervan." We vroegen *Eén* vriendelijk rekening te houden met deze gevoelens. "Misschien kunt u hierover in contact treden met de producer."

□ **Humanistische Omroep, De Vloer Op (december)**

We ontvingen een klacht over het taalgebruik in het programma *De Vloer Op*. De klager meldt dat er in dit programma veel wordt gevloekt: "Ik vind dit jammer, omdat ik de opzet van het programma heel gaaf vind. Maar het vloeken weerhoudt mij ervan om te kijken er van te genieten." De klager geeft aan dat de gvd-vloek regelmatig wordt geuit en verder de namen God, Jezus en Christus.

We schreven de Humanistische Omroep een brief, waarin we de suggestie deden de acteurs erop te wijzen dat vloeken veel kijkers stoort.

□ **MAX, Sterren op het doek, LeefTijd (september)**

We ontvingen enkele klachten over het taalgebruik in programma's *Sterren op het doek* en *LeefTijd*.

In de *Sterren op het doek*- aflevering van 23 augustus jl. wordt tv-presentatrice Loretta Schrijver geportretteerd door drie kunstenaars die haar passie goed weten te verbeelden. Als ze moet kiezen tussen de producties, gebruikt ze - om te onderstrepen dat ze het moeilijk vindt om te kiezen - de naam van Jezus als uitroep.

Ook ontvingen we een klacht over het taalgebruik in het programma *LeefTijd*. In de aflevering van 31 augustus jl. van dit theaterstuk werd driemaal de gvd-vloek geuit.

We schreven MAX een brief.

Reactie

In een reactiebrief d.d. 11 september jl. gaf MAX aan het betreffende taalgebruik 'inmiddels ook geconstateerd' te hebben en het 'uiteraard te betreuren'. Citaat uit de brief:

"Soms is het niet mogelijk elementen uit een programma 'te knippen'. Voor de toekomst zullen wij er zorgvuldiger op toezien en indien mogelijk voorzien van een 'piep' of eruit knippen." MAX geeft aan ook van mening te zijn dat 'taalgebruik in programma's niet beledigend of grof moet zijn'.

□ **NCRV, All creatures great and small (september)**

We ontvingen een klacht over het taalgebruik in de aflevering van 26 augustus jl. van de populaire Britse serie '*All creatures great and small*', waarin de belevenissen van de plattelandsdierenarts James Herriot centraal staan. De klager gaf aan dat volgens hem in de serie nooit gevloekt wordt. Toch werd de uitroep 'Oh hell' vertaald met 'verd*mme'.

De Bond vroeg de NCRV per brief welke principes worden gehanteerd bij het vertalen. We stelden onder meer de vraag of het vaker voor kan komen dat een ruwe Engelse term naar een (zwaardere) Nederlandse vloek wordt vertaald.

Reactie

De NCRV-directie gaf in een reactie d.d. 15 september jl. onder meer het volgende aan: "De NCRV hanteert als beleidslijn dat buitenlandse series correct, realistisch en passend in de context worden vertaald. Taalgebruik dat door kijkers als grof kan worden ervaren dient derhalve in de vertaling niet ge-upscaled te worden, maar ook niet gedownscaled als daarmee onrecht wordt gedaan aan de intensiteit van de situatie cq scene."

□ **NCRV, Netwerk (maart)**

We ontvingen een klacht over het taalgebruik in de *Netwerk*-uitzending van woensdag 5 maart jl. In de aflevering sprak een politieagent over de door de

politie gewenste salarisverhoging. Hij uitte hierbij een variant op de gvd-vloek ('potverdomme').

De Bond gaf de klacht over de bastaardvloek door aan de NCRV.

❑ **NOS Nieuws, Journaal (april)**

We ontvingen een klacht over de uitzending van het 20.00 uur-*Journaal* op maandag 14 april jl. In een nieuwsitem waarin het ging over Adje, werd – om aan te geven wie hij is – een fragment getoond van een recente aflevering van 'Mooi weer de Leeuw!' waarin Adje, acteur Arijan van Bavel, figureert. In dit fragment is Paul de Leeuw verkleed als God en spreekt Adje hem aan als: 'Paul, eh God, Almachtige...' De klager, een christen, ervoer dit fragment als godslasterlijk.

De Bond schreef een brief. Citaat: "Het leek ons goed u erop te attenderen dat er kijkers zijn die door dit fragment worden geraakt in hun godsdienstige gevoelens. Te meer omdat er in een geval als dit gekozen kan worden uit tal van fragmenten."

❑ **NOS Nieuws, Radio 1 Journaal (april)**

We ontvingen een klacht over het taalgebruik in de gesproken weblog, die de Irakees Jassim al-Attar verzorgt vanuit Bagdad en iedere dinsdagochtend wordt uitgezonden op het Radio 1-Journaal. In de column die op dinsdag 1 april jl. werd uitgesproken door Jaap Leemeijer, waren enkele vloeken te beluisteren.

De Bond schreef een brief.

❑ **NOS Nieuws, Radio 1 Journaal (november)**

We ontvingen enkele klachten over de uitzending van het *NOS Radio 1 Journaal* op dinsdagmorgen 18 november jl. In een item over de verfilming van het boek *Oorlogswinter* van Jan Terlouw werd ter illustratie een fragment uit de film ten gehore gebracht. Met daarin een hartgrondige gvd-vloek.

Wij schreven de hoofdredactie van NOS Nieuws: "De NOS is terughoudend in het opnemen van vloeken in de montage en dat siert uw omroep. De vraag rijst dan ook waarom toch juist voor dit fragment gekozen is. Vriendelijk vragen we u alert te blijven op grove taal, uit respect voor de gevoelens van een belangrijk deel van het brede luisterpubliek."

❑ **NOS Radio 1, RadiOlympia (augustus)**

Op Radio 1, op dat moment *RadiOlympia*, werd op donderdag 21 augustus tussen 9.30 en 10.00 uur de Antilliaanse sprinter Churandy Martina geïnterviewd. Hij was tweede geworden achter Usain Bolt, maar werd geschrapt uit de uitslag na een protest van de Amerikanen. Martina zou tijdens de race buiten zijn baan zijn geweest. De presentator uitte tijdens het interviewen de gvd-vloek.

We schreven de NOS: "We nemen aan dat het gaat om een *slip of the tongue* en vragen u vriendelijk – van de NOS verwachten we eigenlijk niet anders – 'niet vloeken' een vanzelfsprekende etiketteregel te laten zijn voor presentatoren."

❑ **NOVA (september)**

We ontvingen een klacht over het taalgebruik in de NOVA-uitzending van 12 september jl. In betreffende uitzending presenteert mevrouw Polak het nieuwsfeit dat de nieuwe bestseller van auteur Dimitri Verhulst cadeau wordt gedaan bij het weekblad Humo. Zij start het item met het uitspreken van de titel 'G*dverdomse dagen op een g*dverdomse bol'.

De naam van God wordt in deze titel tweemaal gebruikt als krachtterm.

Vraag is waarom NOVA ervoor koos om de titel bij de presentatie niet indirect te duiden, maar voluit uit te spreken. We schreven de hoofdredactie een brief.

Reactie

NOVA gaf in een reactiebrief d.d. 23 september jl. aan dat het "de informatieoverdracht naar de kijker niet ten goede zou komen" de titel indirect te omschrijven. De adjunct-hoofdredacteur: "Voor het overige meen ik dat in NOVA niet tot hoogst zelden vloeken worden gebezigd en zeker niet zonder goede journalistieke redenen."

❑ **Omroep Gelderland, Alles uit de Kast (november)**

We ontvingen een klacht over het taalgebruik in de uitzending van het tv-programma *Alles uit de Kast* (Omroep Gelderland) op woensdag 8 oktober.

De klager stoorde zich eraan dat een van de deelnemers aan *De ultieme filetest* de naam 'Jesus Christ' als krachtterm gebruikte.

De Bond schreef een brief.

❑ **Radio Veldhoven (rectificatie) (maart)**

We ontvingen een klacht over het taalgebruik in het sportprogramma van Radio Veldhoven, een lokaal radiostation in Veldhoven.

De klager geeft aan elke zondag met veel plezier naar het sportprogramma te luisteren. "Alleen als een tiener dit presenteert, dan verloedert het programma, doordat vele malen per uur de termen 'God', Jezus Christus' en dergelijke voorbij komen."

De Bond schreef een brief.

Reactie / rectificatie:

Op donderdag 17 april jl. werden wij gebeld door Radio Veldhoven.

Aangegeven werd dat de presentator geen tiener, maar een 20-jarige is en dat er niet sprake is geweest van veel gevloek, zoals de klager aangeeft.

De Bond tegen het vloeken heeft geen contactgegevens ontvangen van deze klager en heeft dus niet verder kunnen informeren, zoals gewoonlijk vrijwel altijd gebeurt. Toch hebben we de klacht door middel van een brief kenbaar gemaakt aan Radio Veldhoven. De Bond tegen het vloeken betreurt het feit dat er onjuistheden in de doorgegeven klacht staan en heeft op zijn website aangegeven in het vervolg geen enkele klacht meer door te geven alvorens de feiten waar de klacht betrekking op heeft, gecheckt te hebben.

❑ **RTL4, Voetbalvrouwen (april)**

We ontvingen een klacht over het taalgebruik in het RTL4-programma *'Voetbalvrouwen'*. De klager gaf aan dat acteur Bas Muijs, die figureert als voetballer Italo Ferrero, 'om de haverklap' een gvd-vloek uit.

We schreven RTL4 een brief waarin we onder meer aangaven dat zeven op de tien Nederlanders zich storen aan vloeken ('Vloeken in Nederland', TNS NIPO 2007). We vroegen RTL 4 vriendelijk rekening te houden met deze gevoelens.

❑ **RTV Oost, En Dan Nog Even Dit (november)**

We ontvingen een klacht over het taalgebruik in de uitzending van het programma *En Dan Nog Even Dit* op woensdag 5 november jl. Als afsluiting van het programma is er doorgaans een komisch item, geeft de klager aan. Maar dit keer ervoer hij het als smakeloos.

Het dankzij YouTube-filmpjes (met wel erg veel grove taal) bekende echtpaar Lau & Tiny is in beeld. Lau vult achter de computer de voetbaltoto in, waarbij Tiny op afstand roept '(gvd voluit), jij met je toto!' en hij haar toeroept: '(gvd), jij met je koken!'

De Bond schreef een brief.

❑ **SBS 6, Traumacentrum (juni)**

We ontvingen een klacht over het taalgebruik in het programma *Traumacentrum*. In de aflevering van 28 mei jl. werd de naam van God door een ambulancebroeder gebruikt als krachtterm (g*dverdorje). De Bond gaf de klacht door aan SBS 6.

❑ **TROS, Spoed (mei)**

Op 18 april 2008 stuurden we de TROS een brief over het taalgebruik in de ziekenhuisserie *Spoed*. We ontvingen opnieuw een klacht over *Spoed*. De klager gaf aan dat er opvallend vaak wordt gevloekt in de serie. Het gaat onder meer om de gvd-vloek en het gebruik van de naam van Jezus als krachtterm.

We vroegen de TROS per brief rekening te houden met de gevoelens van (in het bijzonder) gelovige kijkers en deden de suggestie de producenten hierop te attenderen.

❑ **VARA, Factor Giel (juli)**

We schreven VARA een brief naar aanleiding van het taalgebruik in de eerste aflevering van het programma *Factor Giel* dat op woensdag 2 juli jl. werd uitgezonden.

In het online fragment waarin Giel Beelen te water gaat met Georgina Verbaan, regent het vloeken en andere krachttermen. Een woordenvloed van gvd, 'Jezus Christus!', 'f*ck!' en 'k*t!' stroomt de huiskamer van de kijker in.

Citaat uit de brief van de Bond aan VARA: "Natuurlijk, er is sprake van een panieksituatie. En emoties mag je onder woorden brengen. De manier waarop dat in deze aflevering gebeurt, ervaren veel kijkers echter als

stuitend." Vriendelijk vroegen we VARA bij de montage van de afleveringen van *Factor Giel* rekening te houden met deze gevoelens.

□ **VARA, Vroege Vogels (april)**

We ontvingen een klacht over de aflevering van het radioprogramma *Vroege Vogels* van 23 maart jl. Het sneeuwde die dag. De klager meldt dat 'een mijnheer' ongeveer de volgende opmerking maakte: "Ze zeggen dat Jezus vandaag is opgestaan. Dan is het wel met Zijn skibroek aan."

De Bond schreef een brief. Een citaat daaruit: "Uiteraard is humor een prachtig ingrediënt voor een radioprogramma. Het raakt echter een deel van het luisterpubliek wanneer er grappen worden gemaakt over de opstanding van Jezus. Niet omdat zij zo lichtgevoelig zijn, maar omdat het Hem onteert." We vroegen de VARA rekening te houden met deze gevoelens van luisteraars.

Reclame

□ **Budget Broodjes – Alkmaar (september)**

Wij ontvingen een klacht over een spandoek aan de gevel van het nieuwe pand van Budget Broodjes te Alkmaar. Ons werd gemeld dat het spandoek een afbeelding toont van Het Laatste Avondmaal met daarboven de tekst '*Alle Jezus lekker*'.

De Bond schreef een brief. Een citaat daaruit: "De slogan '*Alle Jezus lekker*' in combinatie met een afbeelding van Het Laatste Avondmaal ervaart een belangrijk deel van uw potentiële klantenkring echter als stuitend, omdat Jezus hiermee wordt onteerd. Het kan toch niet uw bedoeling zijn hen van uw winkel te vervreemden? Bij smakelijke broodjes past een slogan die door de breedte van het publiek als smaakvol wordt ervaren. We vertrouwen op uw creativiteit en vragen u vriendelijk de uiting op de voorgevel van uw winkel te vervangen."

□ **GOGO Reizen (februari)**

We ontvingen een klacht over een tv-commercial van GOGO Jongerenreizen. Het gaat om het spotje met de tekst "*GOGO. We're from Holland. Where the f*ck you from?*"; een campagneslogan en dus een tekst die in meer spotjes terugkomt.

De Bond schreef een brief.

□ **HEMA (januari)**

We ontvingen opnieuw een klacht over het taalgebruik in een *HEMA*-folder. In folder nummer 3 van 2008 opent pagina 4 met de kreet "jeetje, ben jij verliefd of zo?". De Bond gaf de klacht over de bastaardvloek door aan *HEMA*.

Reactie

HEMA liet in een reactie d.d. 4 februari weten: "Uw opmerking nemen wij ter harte en dit is dan ook gemeld aan de betreffende afdeling die de brochures samenstelt en produceert. Wij danken u voor uw opmerkzaamheid."

❑ **It's (december)**

Wij ontvingen een klacht over de stickerplakactie die It's, winkelketen op het gebied van consumentenelektronica, momenteel voert. Klanten bepalen zelf welke aanbieding bij hen past door het plakken van de sticker met extra korting tot 15%. De actie koppelt It's aan de kerstperiode met uitdrukkingen als 'Er is een stickertje geboren op aard...', 'De stickertjes plakten bij nachten...' en 'De herdertjes plakten bij nachten...'. Om de actie te communiceren aan het publiek, zette It's een folder plus een tv- en radiocommercial in.

De Bond schreef een brief. Citaat: "Het leek ons goed u erop te attenderen dat er ontvangers zijn die het raakt wanneer de boodschap van Jezus' geboorte in aangepaste vorm wordt gebruikt voor commerciële doeleinden. Te meer omdat het niet uw bedoeling kan zijn een deel van uw doelgroep voor het hoofd te stoten. Vriendelijk vragen we u rekening te houden met deze gevoelens."

❑ **My God Jeans (april)**

We ontvingen enkele klachten over de kledingmerknaam 'My God!' (Mystic Denim).

De Bond schreef *My God Mystic Denim* een brief. Een citaat daaruit: "Het leek ons goed u erop te attenderen dat de uitroep 'My God!' op kleding mensen negatief kan raken in hun diepste gevoelens. Vriendelijk vragen we u hiermee rekening te houden. Misschien is het mogelijk de merknaam te wijzigen."

❑ **Nederlandse Spoorwegen (juni)**

We ontvingen een klacht over een NS-advertentie in Dagblad De Pers van 29 mei jl. De advertentie toont 3FM-dj Giel Beelen, zittend in de trein met daarbij een citaat van hem waarin hij onder meer beschrijft hoe hij het treinreizen ervaart. Zijn uitspraak "Dit is wel fucking Pinkpop!" is groot zichtbaar als streamer.

We schreven de NS een brief. Citaat: "Waarom juist de uitspraak met het platte 'fucking' eruit lichten? De NS richt zich op een breed publiek. Met grove taal in een advertentie creëert u bij een niet onbelangrijk deel van het lezerspubliek van De Pers een negatieve associatie. Dat kan toch niet uw bedoeling zijn."

❑ **NPO, Nederlandse Film-top50 (september)**

We ontvingen een aantal klachten over het taalgebruik in een radiocommercial over de Nederlandse Film top-50. Onderdeel van het spotje, dat diverse malen op Radio1 werd uitgezonden, was een hartgrondige gvd-vloek.

De Bond schreef het Nederlands Filmfestival een brief. Deze organisatie nam vervolgens contact op met de NPO (Nederlandse Publieke Omroep), die verantwoordelijk is voor het spotje.

Reactie

De NPO liet de Bond op woensdag 11 september jl. telefonisch weten dat de radiocommercial wordt teruggetrokken. Het bewuste filmfragment met de vloek, bleek niet alleen in de radio- maar ook in een tv-commercial te zijn verwerkt. Het Reformatorisch Dagblad meldde een dag later, op donderdag 11 september, dat de NPO in die commercial het fragment vervangt.

❑ **New York Pizza (maart)**

We schreven New York Pizza een brief naar aanleiding van het taalgebruik in twee nieuwe commercials van het pizzabedrijf. Eerder schreven wij New York Pizza over de slogan 'Damn Tasty'. De directeur gaf in een reactie d.d. 27 juni 2006 aan dit te vertalen als 'verrekt lekker', waarop wij hebben aangegeven dat het meest gezaghebbende woordenboek Van Dale 'damn' (als bijvoeglijk naamwoord) in eerste instantie vertaalt als vloek. In de commercials 'At the office' en 'Disappointed' is aan het woord 'damn' nog 'fucking' toegevoegd. Dit woord wordt in beide spotjes enkele malen met kracht uitgesproken.

De Bond schreef een brief.

Publiciteit

Op 24 april jl. meldde het AD onder de kop 'Gehekelde pizzaspotjes pas na achten' dat New York Pizza de spotjes ' waarover ettelijke Nederlanders zich beklaagden' na acht uur moet uitzenden. Dat stelt de Reclame Code Commissie in een uitspraak die op 23 april jl. werd gepubliceerd. De commissie is van oordeel dat de commercial, onder meer door het zeer expliciete taalgebruik, niet geschikt is voor jeugdige kijkers.

❑ **Singer Laren (februari)**

We ontvingen een klacht over een grote poster die bij de entree hangt met de slogan '*Jezus, het is Christus!*'; een van de vier thema's in de expositie '*Strip en kunst*', die Singer Laren (cultureel complex) van 7 februari tot 28 april presenteert.

De Bond schreef een brief. Een citaat daaruit:

"In deze slogan wordt de naam van Jezus gebruikt als krachtterm, louter om uitdrukking te geven aan verbazing. Jezus is in het leven van gelovigen de belangrijkste Persoon, die zij van harte liefhebben en hoogachten. Het inhoudsloos gebruik van Zijn naam stuit hen dan ook tegen de borst."

Vriendelijk vroegen we Singer Laren rekening te houden met deze gevoelens van het gelovige deel van het bezoekerspubliek.

❑ **TomTom (februari)**

We ontvingen een klacht over een advertentie van TomTom in het dagblad DAG van 12 februari jl. De advertentie, op de achterzijde van de krant, toont een stal met daarbij een hoogzwangere Maria. Het Kind is dus nog niet

geboren. Drie mannen, ongetwijfeld de 'wijzen uit het oosten' uit het bijbelverhaal, komen aangelopen met geschenken. *'Nog eerder op je bestemming met TomTom'*, luidt de slogan onder de illustratie.

De Bond schreef een brief. Een citaat daaruit:

"De geboorte van Jezus is van essentiële betekenis in het christelijk geloof. Gelovigen kennen Jezus als hun persoonlijke Verlosser, die voor hen in uiterst nederige omstandigheden is geboren en heeft geleden. Ook gelovigen hebben uiteraard relativeringsvermogen. Een grap met Jezus' geboorte raakt hen echter in hun diepste gevoelens van eerbied voor Hem." Vriendelijk vroegen we TomTom in reclame-uitingen rekening te houden met deze gevoelens van een niet onbelangrijk deel van de doelgroep. Een kopie van de brief stuurden we ook ter info naar DAG.

□ **Unilever, Cup-a-soup (april)**

We ontvingen een klacht over het taalgebruik op de achterzijde van zakjes Cup-a-soup. Het gaat om de zin: 'Die kinderen van tegenwoordig lijken ook zo verdomd veel op elkaar', aldus opa."

We schreven Unilever een brief met daarin onder meer een vriendelijk verzoek om de tekst aan te passen: "U zult er ongetwijfeld prijs op stellen dat uw doelgroep niet alleen geniet van het soepje, maar ook de begeleidende tekst als smaakvol ervaart."

Kunst en cultuur

□ **Filmfreak Distributie, films Edwin Brienen (juli)**

We ontvingen een klacht over godslastering in films van regisseur Edwin Brienen, die Filmfreak Distributie distribueert. De klager: Als christen kan ik tegen een stootje, maar een masturberende Jezus-figuur gaat mij te ver. Veel te ver. Dit tafereel is te zien in de afschuwelijke film *Terrorama*, die ik afgelopen week onder ogen kreeg. Een respectloze film waarin om de halve minuut een zware vloek te horen is, met als ongekend dieptepunt de scène die ik u zojuist beschreef. Een scène die afsluit met een homoseksuele ontmoeting tussen Christus en een nazi. Het is weerzinwekkend."

De Bond schreef een brief aan de distributeur. Citaat: "Duidelijk is dat er in diverse films van Brienen sprake is van schaamteloze en grove spot met God en geloofszaken. Overigens stoort zeven op de tien Nederlanders zich aan vloeken, blijkt uit onderzoek van TNS NIPO ('Vloeken in Nederland' 2007). Belangrijk is dat de kijker vooraf duidelijk wordt geïnformeerd over de aanwezigheid van godslasterlijke scènes en veel grove taal."

Reactie

Telefonisch liet Filmfreak Distributie weten dat de omslag van de Brienen-films duidelijk informeert over de aard van de inhoud.

□ **HEMA**

Wij ontvingen een klacht over het taalgebruik op de CD *'De avonturen van Dribbel'*, die in HEMA-schappen ligt.

De klager, die de CD had gekocht om er de kinderen in de auto tijdens de vakantie mee te vermaken, schrok van 'de vele verbasteringen van de naam van de Heere Jezus'.

De Bond gaf de klacht door aan HEMA.

❑ **Hooiland (juli)**

We ontvingen een klacht over de corsowagen waarmee de groep *Hooiland* verscheen op het Bloemencorso Lichtenvoorde op 14 september jl. Jaarlijks verbazen mensen zich over de bloemenpracht op de corsowagens. Dit keer verscheen uw groep met de wagen '*Gadverdamme*', die een tweede plaats behaalde.

De Bond gaf de klacht over de bastaardvloek door aan de groep *Hooiland*.

❑ **Joop van den Ende Theaterproducties, Les Miserables (augustus)**

We ontvingen een klacht over het taalgebruik in de musical '*Les Miserables*'. De klager geeft aan te begrijpen "dat sommige teksten vertaald zijn en dat iets wat gescript is niet zomaar veranderd kan worden." Hij stoorde zich echter aan het taalgebruik van acteur Carlo Boszhard in zijn rol als Thenardier: "Onder het nummer '*Baas van het hele spul*' viel een heel aantal keer het woord 'Jezus'. Niet als tekst van het lied, maar als vloek tussendoor." De klager vroeg zich af of dit bij het script hoort – en dus de verantwoordelijkheid van de scriptschrijver is – of dat het een gewoonte van de acteur zelf is.

Vriendelijk vroegen we Joop van den Ende Theaterproducties rekening te houden met deze gevoelens en "te doen wat in uw vermogen is om het misbruik van Gods naam in uw producties terug te dringen."

❑ **VARA en Nederlands Blazers Ensemble (oktober)**

We ontvingen een aantal klachten over de themaformulering van de compositiewedstrijd '*Op weg naar Het Nieuwjaarsconcert*', die het Nederlands Blazers Ensemble en de VARA organiseerden voor jongeren tot en met 18 jaar. Het spotje meldt onder meer: "Het thema dit jaar is '*Mijn God!*'. Maak je eigen goddelijke of godgeklaagde muziek!".

De Bond schreef een brief. Citaat: "De uiting '*Mijn God!*' wordt veel gebruikt als krachtterm. Deze themanaam zal dan ook door velen geassocieerd worden met de bekende krachtterm. Er zijn mensen die zich storen aan taalgebruik als 'goddelijke of godgeklaagde muziek'".

Personen en instanties

❑ **Gemeente Amsterdam, burgemeester Job Cohen (september)**

We schreven de Amsterdamse burgemeester Cohen naar aanleiding van de uitzending van *Pauw & Witteman* van 10 september jl. In deze uitzending ging hij in debat met de heer Farid Azarkan, directeur van het Samenwerkingsverband van Marokkanen in Nederland (SMN), over het feit dat hij na de recente bedreigingen van hulpverleners in Amsterdam-West

expliciet aangaf dat het om Marokkaanse daders ging. Hij gaf aan dat het misverstand leeft dat het de eerste keer is dat hij de groep benoemt. U illustreerde dat met de uitroep: 'Jezus! Nou is het Cohen!'.

De Bond schreef hem een brief. Citaat: "Wie spreekt er in het vuur van zijn betoog niet eens een onbedoeld woord uit? Toch... *'Vreemd. Van de 20.000 roepnamen horen we er maar één als stopwoord: Jezus. Voor veel mensen is deze naam heilig. Gebruik deze naam daarom met respect.'* Zo luidt de tekst op de poster uit onze campagne van 2007. De poster voegden we bij.

□ PvdA-Kamerlid Hans Spekman (oktober)

In *Vrij Nederland* van 18 oktober jl. verscheen onder de kop 'Hans Spekman laat zich niet in het pak naaien' een artikel waarin een portret van hem wordt gegeven als Tweede Kamerlid voor de PvdA. Hij gaf in het stuk aan dat hij pleit voor een harde aanpak van de 'Marokkaanse crimineeltjes', maar keert zich in felle bewoordingen tegen het over een kam scheren van de Marokkaanse jongeren. Hij zette zijn woorden helaas kracht bij met een gvd-vloek. Het gaat om het volgende citaat: "Op het schoolplein hoor ik Marokkaanse kindertjes van acht, negen jaar oud zeggen: mogen we hier straks nog wel wonen? (Gvd voluit.) Schatten van kinderen zijn het. Door die klootzakken."

De Bond schreef een brief. Citaat: "Iedereen ontglipt op een emotioneel moment wel eens een onbedoeld woord. Toch leek het ons goed u op bovenstaande te attenderen. Vriendelijk vragen we u rekening te houden met genoemde gevoelens."

□ TNT (december)

Op de website van het homofestival Pink Christmas, dat van 18 t/m 28 december plaatsvond in Amsterdam, staat vermeld dat TNT dit evenement sponsort. Diverse media deden verslag van de commotie die ontstond naar aanleiding van het initiatief van een roze 'levende' kerststal. Op de website van Pink Christmas was te lezen: 'De levende Gay Kerststal zal in de tuin van ARC worden opgesteld. Wil jij als kindje Jezus in de kribbe op de foto? Kom dan naar BAR ARC.' In de naderhand gewijzigde tekst wordt niet meer gesproken over de mogelijkheid te figureren als 'kindje Jezus'. Wel kun je nog in een kerststal 'met Jozef of Maria op de foto'. Het idee is een kerststal met twee Jozefs of twee Maria's.

De Bond schreef TNT een brief. Citaat: "Het verbaast ons dat TNT, een organisatie met zo'n brede doelgroep, waaronder ook veel christelijke particulieren en bedrijven, kiest voor sponsoring van een homofestival met beschreven kerststal-act. (...) Met de sponsoring van dit evenement beschadigt u echter de relatie met een belangrijk deel van uw doelgroep. Dit kan niet uw bedoeling zijn. Het leek ons daarom goed u te schrijven."

Overzicht assortiment materialen

Stickers

SG01	Spreek vrijmoedig over God... (14x20cm)	€ 0.40
SG02	Vloeken is aangeleerd! Word geen naprater (14x20cm)	€ 0.40
SG03	Een vloek mist ieder doel (14x20cm)	€ 0.40
SM11	Vloeken is aangeleerd! Word geen naprater (8x11cm)	€ 0.15
SM12	Ik vloek niet, doe je mee? (7,5cm doorsnee)	€ 0.15
SM13	Gebruik Gods Naam niet als een stopwoord (8x8cm)	€ 0.15
SM14	Gele kaart. Vloek niet! (7x11cm)	€ 0.15
SM15	Spreek vrijmoedig over God... (8x11cm)	€ 0.15
SM16	Vloek niet als het weer 'ns tegenzit (6x11cm)	€ 0.15
SM17	Verboden te vloeken (5x23cm)	€ 0.15
SM18	Botte woorden. Maar er een punt van. (6x8,5cm)	€ 0.15
SM19	Een vloek mist ieder doel (8x11cm)	€ 0.15
SM20	Zeg geen Jezus als Hij je niets zegt (8x11cm)	€ 0.15
SM21	Vloeken? Daar krijg ik het koud van...(8x11cm)	€ 0.15
SM22	Autosticker, papegaai in gevarendriehoek (4x4 cm)	€ 0.15
SK21	Vloek niet (3x4cm)	€ 0.10
SK22	Verboden te vloeken (3x11cm)	€ 0.10
SK23	Setje van 10 stickers	€ 1.00
SK24	Stickervel met 7 kleine stickers	€ 0.50

Diversen

OV01	Muismat (full color)	€ 2.75
OV02	Onderzetters/viltjes: Rol 50 st.	€ 3.50
OV03	T-shirt Een vloek mist ieder doel. (diverse maten)	€ 6.00
OV04	T-shirt Vloeken? Daar krijg ik het koud van. (div. maten)	€ 6.00
OV05	Kleurpotloodjes met puntenslijper	€ 0.50
OV06	Setje van vijf ansichtkaarten (dieren)	€ 1.50
OV07	Ballon met opdruk: vloeken lucht niet echt op	€ 0.15
OV08	Houten papegaaisleutelhanger (handbeschilderd)	€ 1.75
OV09	Pluchen papegaai	€ 6.00
OV10	Balpen met opdruk: Pas op je woorden	€ 0.75
OV11	Kwaliteitsbalpen met logo en adres van de Bond	€ 1.25
OV12	Wandbordje (14x20cm, zilverkleurig kunststof) Spreek vrijmoedig over God...	€ 3.00
OV13	Tandenborstel: Poets je taal	€ 1.00
OV14	Tandenborstel: Clean your speech	€ 1.00
OV15	Liniaal 'Met vloeken schiet je geen meter op' (15cm.)	€ 0.50
OV16	Plat pennetje 'Ik baal van platte taal'	€ 0.50
OV20	Setje van acht dubbele wenskaarten voor diverse gelegenheden (plus envelop)	€ 5.00
OV21	Verjaardagskalender	€ 6.00
OV22	Schoudertas met logo Bond	€ 7.50
VL01	DVD Algemene voorlichting (werkzaamheden van de Bond en opinie, 10 min.)	€ 8.00
VL02	DVD 'Let op je woorden' (concrete situaties en straatinterviews, 7 min.)	€ 8.00

Muziek

CD04	CD Heerlijk is Uw Naam... (ritmische koor- en samenzang)	€ 10.00
CD05	CD Glorie voor Uw Naam (ritmische koorzang, 20 liederen)	€ 10.00

Boeken en brochures

B01	Gods bijzondere Naam (kleuterboekje)	€ 1.00
B02	Taalstrijd thuis - over opvoeding en lelijke taal (brochure)	€ 1.50
B03	De vervloekingen in de Bijbel - Dr. B. Maarsingh	€ 7.00
B04	Strafbare Godslastering - mr. J. Plooy	€ 3.00
B05	You bloody fool, hoe vertaal je dat? Niek Bakker	€ 3.50
B07	En alles vloekte, maar hij vloekte niet - Hans Werkman (over vloeken in de literatuur)	€ 4.50
B08	Respecteer de Heilige Naam - dr. J. Hoek (over de omgang met Gods Naam)	€ 3.00
B09	Want de HEERE zal niet onschuldig houden - Drs. G. van t Spijker (preekschets)	€ 3.00
B10	Naam die oplicht in de nacht (gedichten over naam van God)	€ 5.00
B11	Vloeken als een Hollander – red. M. de Blois, R. van de Poll, R. van Woudenberg (over religieuze, juridische en culturele aspecten van godslastering)	€ 5.00
B15	Boekenlegger (Spreek vrijuit)	€ 0.25

Posters

A01	Vloeken is aangeleerd! Word geen naprater! (83x118cm)	€ 5.00
A03	Pech gehad? Vloek niet (83x118cm)	€ 5.00
A04	Een vloek mist ieder doel (83x118cm)	€ 5.00
A05	Uw Naam worde geheiligd (83x118cm)	€ 5.00
A06	Met vloeken kom je nergens (83x118cm)	€ 5.00
A11	Spreek vrijmoedig over God... (43x57cm)	€ 4.00
A12	Uw Naam worde geheiligd (43x57cm)	€ 4.00
A13	Een vloek mist ieder doel (43x57cm)	€ 4.00
A14	Jaarkalenderposter (32x 80,5cm)	€ 2.00
A15	Een vloek stoort (A3)	€ 2.00
A16	Vloeken is aangeleerd! Word geen naprater! (A3)	€ 2.00
A18	Met vloeken kom je nergens (A3)	€ 2.00
A19	Vloeken. In geen geval! (A3)	€ 2.00
A20	Als er een vloek valt breekt er iets (A3)	€ 2.00
A21	Vloeken is aangeleerd! Word geen naprater! (A4)	€ 1.00
A22	Don't be a parrot! Don't swear! (A4)	€ 1.00
A23	Een vloek mist ieder doel (A4)	€ 1.00
A24	Vloeken? Daar krijg ik het koud van... (A4)	€ 1.00
A25	Uw Naam worde geheiligd (A4)	€ 1.00
A26	Met vloeken kom je nergens (A4)	€ 1.00
A27	Vloeken. In geen geval! (A4)	€ 1.00
A28	Als er een vloek valt breekt er iets (A4)	€ 1.00

Gratis uitgaven

GR01	Bondsberichten (jaarverslag)	<i>gratis</i>
GR02	Nieuwsbrief Kort & Bondig - 4 x per jaar	<i>gratis</i>
GR04	Boekenlegger (kan in bibliotheekboeken gelegd worden)	<i>gratis</i>
GR05	Bestefolder materialen Bond tegen het vloeken	<i>gratis</i>
F01	10 vragen over vloeken	<i>gratis</i>
F03	10 tips. Reageren op vloeken.	<i>gratis</i>
F05	Het gebruik van Gods Naam in de omgang met moslims	<i>gratis</i>
F06	Informatie Bond tegen het vloeken	<i>gratis</i>
F07	Wie God zegt... (gesprekken over vloeken)	<i>gratis</i>
F08	Spreek met respect (redenen en praktische tips om vloeken na te laten)	<i>gratis</i>
F09	Een vloek mist ieder doel (over vloeken in de voetbalsport)	<i>gratis</i>
F10	Niet vloeken maar prijzen	<i>gratis</i>
F11	Aan de slag! (folder vrijwilligerswerk)	<i>gratis</i>
V01	God is... een Naam (uitdeelkaartje)	<i>gratis</i>
V02	Jezus is... een Naam (uitdeelkaartje)	<i>gratis</i>
V03	Geloof u (niet) in het bestaan van... (uitdeelkaartje)	<i>gratis</i>
V04	Glauben Sie... (Duitstalig uitdeelkaartje)	<i>gratis</i>

Onderwijs en jongeren

JV01	Spreekbeurtpakket basisonderwijs	€ 1.75
JV01V	Spreekbeurtpakket voortgezet onderwijs	€ 1.75
JV02	Krant van Tom. Leskrant chr. basisonderwijs (groep 6-8)	€ 0.75
JV03	Weet wat je zegt (lesbrief VO)	€ 1.25
JV04	Wat zeg je? (Lesbrief reformatorisch VO)	€ 1.25
JV05	Ko & Kako doe-boekje (BO, onderbouw)	€ 0.75
JV06	Poets je taal, verwerkingsboekje (BO, bovenbouw)	€ 0.75
JV06B	Poets je taal, verwerkingsboekje (reform. BO, bovenbouw)	€ 0.75
JV07	Set van 12 kopieerbare leskaarten + docentenhandleiding (VMBO-onderbouw, LWOO/BBL/KBL/Praktijkonderwijs)	€ 10.00
JV07B	Set van 17 kopieerbare leskaarten + docentenhandleiding (VMBO-bovenbouw, LWOO/BBL/KBL/Praktijkonderwijs)	€ 10.00
JV08	Info over gastlessen BO 'Taalvervuiling op school'	<i>gratis</i>
JV09	Info over gastlessen VO 'Taalvervuiling op school'	<i>gratis</i>
JV10	Setje van 4 kleurplaten (kleuters)	€ 0.75
JV11	Kleurplaat Vloeken. In geen geval! (A3)	€ 0.25

Overzicht werkgroepen

Werkgroep Alblasserwaard-west

Mw. A. Siebeling (vz), E. Groenendijk (secr), W. Rietveld (pm),
B.H. Jongeneel-van Hof, M. Penning, S. Visser.

Secretariaat: Talmastraat 5, 2953 AN Alblasserdam,
tel: 078-6930702, e-mail: ericgroenendijk@kliksafe.nl.

Werkgroep Alblasserwaard-zuid

J.G. Verlare (vz en pm), mw. C. de Vries (secr).

Secretariaat: Wipmolen 65, 3352 XM Papendrecht,
tel: 078-6156310, e-mail: cdevries1986@gmail.com.

Werkgroep Apeldoorn

A. Moerman (vz), G. Luiting (secr), G.M. Gerritsen (pm),
mw. C.A. Mateman, B. Overdijk, E.G. Schoonhoven, R. Wilbrink.

Secretariaat: Midden Enkweg 1, 7314 JV Apeldoorn,
tel: 055-3558780, e-mail: luiting@kliksafe.nl.

Werkgroep Barneveld

J. Pol (vz), G. Ligtenberg (secr), mw. C. Last-Dijs (pm), R.H. van Dijkhuizen,
mw. H. van Dijkhuizen-de Mots, mw. G. van der Zwaag-van Roekel.

Secretariaat: Stationsweg 81, 3771 VD Barneveld,
tel.: 0342-422377, e-mail: rligtenberg@refdag.nl.

Werkgroep Bunschoten Spakenburg

G. Vastenhouw.

Contactadres: Kolkkamp 46, 3751 CZ Bunschoten Spakenburg,
tel: 033-2983744.

Werkgroep Doetinchem

Mw. W. Ebbers-Rijneveld (vz), mw. B. Wiltink-Rijneveld (secr),
mw. E. Ebbers-Wentink (pm), K. Jansen, G.J. Veenhuis, mw. J. Veenhuis.

Secretariaat: Duval Slothouwerstraat 86, 7009 JW Doetinchem,
tel: 0314-334914, e-mail: herbbett@solcon.nl.

Werkgroep Enkhuzen

A. Hotting (vz), mw. M.J. Schoneveld-Sluys (secr), mw. M. Blom (pm), J.
Bos, mw. G. Bouw, mw. C. Visser.

Secretariaat: Klamptweid 45, 1619 DK Andijk, tel: 0228-597463,
e-mail: marjola.sluis@quicknet.nl.

Werkgroep Geldermalsen

B.A. Huygens (vz), mw. E. de Jong-van Eijk (secr), W.H. Waasdorp (pm).

Secretariaat: Van Utenhoveweg 17, 4191 MD Geldermalsen,
tel.: 0345-572946, e-mail: srb@kliksafe.nl.

Werkgroep Genemuiden

B. Pater (wnd. vz), mw. J. van Raalte (secr), G. Kloosterman (pm), mw. A. Verhoek-Floor, mw. A. Grolleman, mw. N. van Dijk-Post, W. Hofland, mw. N. Kroon-van der Meulen, mw. I. Krul.

Secretariaat: Jan van Nassastraat 9, 8281 ZC Genemuiden, tel: 038-3859034, e-mail: rvanraalte@solcon.nl.

Werkgroep Goeree-Overflakkee

M.W. Struik (vz), G. Nieuwland (secr), C. Jelier (pm), J.P. van Heemst, P. Jongeneel, A. van der Klooster, K. Koppenaar. **Secretariaat:** Pimpelmees 45, 3245 TW Sommelsdijk,

tel: 0187-486201, e-mail: gnieuwland@kliksafe.nl.

Werkgroep Groningen

P. Breedveld, Buitensingel 27, 9611 DA Sappemeer, tel: 0598-380966, e-mail: pieter.breedveld@planet.nl.

Werkgroep Haaglanden

P. Akkerman, mw. J.A. Wassenaar.

Contactadres: Henricuskade 287, 2497 ND 's-Gravenhage, tel: 070-3657109, e-mail: p.akkerman@casema.nl.

Werkgroep Hoeksche Waard

Mw. A.M. Stehouwer-van Bochoven (vz), B. Sinterniklaas (secr), D. Verrijp (pm), G.C. Stehouwer.

Secretariaat: Omloop 38, 3291 TJ Strijen, tel. 078-6744225, e-mail: s.sinterniklaas@agathos-thuiszorg.nl.

Werkgroep Houten

H. Hulsman (vz), mw. C. Hulsman-Borselaar (secr), N. van den Berg (pm).

Secretariaat: Hop-Oord 12, 3991 XB Houten, tel.: 030-6036235, e-mail: hessel36@kliksafe.nl.

Werkgroep Kampen

Mw. C. Dannenburg, M. Gouman, P.A. van Veen.

Contactadres: Tosca 21, 8265 SL Kampen, tel: 038-3316250, e-mail: pavanveen@solcon.nl.

Werkgroep Katwijk

L. van Rossum (vz), J. Klok (secr), K. de Vreugd (pm), J. van den Nagel.

Secretariaat : Orion 10, 2221 MP Katwijk, tel.: 06-13310158, e-mail: jaap.klok@kliksafe.nl.

Werkgroep Midden-Betuwe

W. Vervat (vz), mw. P.C.N. Waverijn-Grootendorst (secr), vacant (pm)

Secretariaat: Schenkhofstraat 6, 4041 CA Kesteren, tel: 0488-481494, e-mail: rcwaverijn@kliksafe.nl.

Werkgroep Midden Zeeland

Vacant (vz), mw. T.A. Vader-Poortvliet (secr&pm), C.F. Bal, mw. H. Bal-Hout, mw. D. Kodde-Staal.

Secretariaat: Tarweakker 23, 4341 MD Arnhemuiden, tel.: 0118-602500, e-mail: tvader@kliksafe.nl.

Werkgroep Mijdrecht

C.G. Bouman (vz,secr&pm), mw. G. Olieman.

Secretariaat: Heijermanslaan 11, 1422 GT Uithoorn, tel.: 0297-560736, e-mail: cgbouman@caiway.nl.

Werkgroep Noordoost Friesland

J. de Boer, H. Strietman.

Contactadres: Johannes Douweswei 37, 9104 JA Damwold, tel. 0511-426605, e-mail: j.de.boer-xir@kpnplanet.nl

Werkgroep Noord Twente

mw. E. Abbink-Verburg (vz&secr), A. v.d. Haar (pm), mw. G. Folbert-Borkent, mw. M. Gritter, mw. H. Jansen-Wichers, mw. J. Platjes-Sempel, mw. R. Smelt-Holland.

Secretariaat: De Zwaan 75a, 7671 WR Vriezenveen, tel: 0546-562500, e-mail: b.abbink@filternet.nl.

Werkgroep Nunspeet / Elspeet

mw. G. van Laar (vz), mw. M. van de Put (secr), P. van Brugge (pm), mw. W. van Brugge, T. van Ekeris, H. van Engelen, H.G. van Hoeven, G.T. Polinder.

Secretariaat: Doornenkamp 27, 8085 PT Doornspijk, tel. 0525-682312, e-mail: matjevandeput@kliksafe.nl.

Werkgroep Oostelijk Flevoland

A. Klop (vz), mw. Y. van Eldik (secr), mw. R. van de Zwan (pm), H. van Os.

Secretariaat: Elbestraat 1, 8226 LN Lelystad, tel. 0320-847512, e-mail: nvaneldik@tele2.nl.

Werkgroep Putten

Mw. A. Hage-Bostelaar (vz), mw. N. Mertens (secr), B.D. Polinder (pm), M.C.J. Maas.

Secretariaat: Voortuizerstraat 280, 3881 SN Putten, tel. 0341-492021, e-mail: tolhuus@solcon.nl.

Werkgroep Rijssen

A.G. Rozenkamp (vz&secr), vacant (pm), mw. L. Kamphuis-ten Hove.

Secretariaat: Entoshof 19, 7462 VV Rijssen tel: 0548-519499, e-mail: rozenka5@xs4all.nl.

Werkgroep Schouwen Duiveland

M. de Jonge (vz), mw. P.J.P. Aarnoudse-Geluk (secr), D.H. den Boer (pm), M.R. Geluk, mw. F. van der Wekken.

Secretariaat: Schipperslaan 8, 4311 CD Bruinisse, tel: 0111-482185, e-mail: p.aarnoudse-geluk@filternet.nl.

Werkgroep Staphorst

J. Mulder (vz), J. Slager (secr), P.W.J. Scherpenisse (pm), mw. L. Bouwman-Veijer, mw. A. Compagner-Kin, J. van Elp, mw. G. Harke-Bijker, mw. J. Visscher-Dunnink.

Secretariaat: Wittenerf 1, 7951 JR Staphorst, tel: 0522-465171, e-mail: slagerj@gmail.com.

Werkgroep Waddinxveen e.o.

W. van Rooijen (vz.), H.J. Graafland (secr), A. de Gruijter (pm), mw. A.J. van Dam-Kooij, mw. A. van der Hoek, mw. E. Houweling-Hofman, mw. W. van Rooijen-Bak, mw. A.W. Zuidbroek-Visser.

Secretariaat: Dalkruid 79, 2914 BE Nieuwerkerk aan den IJssel, tel. 0180-317850, e-mail: hjgraafland@hotmail.com.

Werkgroep West-Bommelerwaard

A.Kuijntjes (vz), C. Verheij (secr), C. van Bruchem (pm), D. Klop, C.H. Mans, B. van Mourik en G.L. van Wijnen.

Secretariaat: Pr. Wilhelminastraat 3, 5308 JN Aalst, tel: 0418-674037, e-mail: keesverheij@12move.nl.

Werkgroep Woudenberg / Scherpenzeel

I.Z. den Dekker (vz), mw. M. Mulder-van Eyk (secr), M.R. Schneider (pm), T.J. Brons, S. Gardenier, G. van de Lagemaat, R. van Ommeren, W. Rijksen.

Secretariaat : Vermeerlaan 4, 3925 XD Scherpenzeel, tel: 033-2773747, e-mail: menmulder@kliksafe.nl.

Werkgroep Zwijndrechtse Waard

L.A. van Bloois (vz), J. Kant (secr), J. van Pel (pm), M. Los, M. van der Vliet.

Secretariaat: Swanendrift 42, 3332 RN Zwijndrecht, tel: 078-6122626, e-mail: jhkant@wanadoo.nl.